

OP WEG NAAR SOCIALE INCLUSIE

**ONDERZOEK NAAR DE ROL VAN 'CONVIVIAL ENCOUNTERS' IN
VLAANDEREN**

Aantal woorden: 16 244

Elke Hermans

Studentennummer: 01705008

Promotor: Prof. dr. Claudia Claes

Masterproef ingediend tot het behalen van de graad van master in de
pedagogische wetenschappen, afstudeerrichting Klinische orthopedagogiek & Disability
Studies

Academiejaar: 2021 – 2022

CORONA PREAMBULE

Voordat deze masterproef doorgenomen wordt, is het belangrijk om even de context te schetsen waarin dit onderzoek heeft plaatsgevonden, namelijk de huidige Covid-19-pandemie. Dit onderzoek gaat over ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking in de samenleving, waar ook corona als een drempel naar voor is gekomen. Enerzijds heb ik participerende observaties en de Photovoice-methode gebruikt om de context van dit onderzoek te verkennen. Anderzijds heb ik semi-gestructureerde interviews afgenomen bij de begeleiding van personen met een verstandelijke beperking. Deze interviews mochten fysiek doorgaan maar met een mondkapje. Hierdoor kon ik als onderzoeker moeilijk de non-verbale gezichtsuitdrukkingen waarnemen waardoor ik enige hinder heb ondervonden. Ook omgevingsfactoren, zoals de verhoogde werkdruk ten gevolge van de Covid-19-pandemie, kunnen mogelijks een invloed hebben gehad op de dataverzameling.

Deze preambule werd in overleg tussen de student en de promotor opgesteld en door beiden goedgekeurd.

ABSTRACT

Sinds de jaren '80 is sociale inclusie een blijvende beleidsdoelstelling, die moeilijk te bereiken is. Vaak conceptualiseren we sociale inclusie als een tweedeling tussen interpersoonlijke relaties en gemeenschapsparticipatie. Doorheen de literatuurstudie ben ik gebotst op een nieuw concept, 'convivial encounters', als recente en innovatieve ondersteuningsstrategie voor het bevorderen van sociale inclusie bij volwassenen met een verstandelijke beperking. Echter is het concept nog niet bekend in Vlaanderen. Binnen deze masterproef zal ik de term 'gezellige ontmoetingen' hanteren, als vertaling voor dit concept. Deze masterproef beoogt de subjectieve ervaringen van de begeleiding omtrent de gezellige ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking in de samenleving in kaart te brengen. Hiervoor werd kwalitatief onderzoek gedaan aan de hand van participerende observaties, de Photovoice-methode en semi-gestructureerde interviews. Binnen dit onderzoek worden drie types gezellige ontmoetingen geïdentificeerd die al dan niet inclusie bevorderen, namelijk: erkenning, gekend worden en uitsluiting. Enerzijds benadert de begeleiding en de gemeente gezellige ontmoetingen door het opzetten van georganiseerde activiteiten. Anderzijds faciliteert de aanwezigheid van dieren en de ondersteunende rol van begeleiding ook deze gezellige ontmoetingen. De begeleiding bewaakt de veiligheid van de ontmoetingen alsook dragen ze een sterktegericht kader uit. Ondanks deze inspanningen blijft de begeleiding botsen op een aantal drempels bij het realiseren van deze gezellige ontmoetingen waaronder de huidige Covid-19-pandemie, mobiliteit en het gebrek aan verbale en sociale vaardigheden bij volwassenen met een verstandelijke beperking. Om tegemoet te komen aan deze drempels, is een inzet op verschillende niveaus noodzakelijk.

Sleutelwoorden: gezellige ontmoetingen, sociale inclusie, ondersteuningsstrategie, volwassenen met een verstandelijke beperking en begeleiding

TOELICHTING AANPAK EN EIGEN INBRENG

Voorafgaand aan deze masterproef had ik gekozen voor een onderzoek in samenwerking met VillaVip. Echter wouden meerdere studenten dit onderwerp terwijl de organisatie maar één specifieke vraag had. Vandaaruit ben ik me samen met Prof. dr. Claudia Claes gaan heroriënteren, en zo verder op zoek gegaan naar een onderwerp bij personen met een verstandelijke beperking. Doorheen de opleiding is inclusie bij personen met een verstandelijke beperking me blijven inspireren, en graag wou ik hierover ook mijn masterproef schrijven.

Tijdens het doornemen van literatuur omtrent sociale inclusie bij personen met een verstandelijke beperking, ben ik gebotst op het concept 'convivial encounters' als vernieuwende ondersteuningsstrategie bij het bevorderen van sociale inclusie. Op basis van verkennend onderzoek in de literatuur omtrent het concept, heb ik in samenspraak met mijn promotor de onderzoeksvraag geformuleerd en gespecificeerd. Verder heb ik in mijn 1^e master voornamelijk gesleuteld aan een theoretisch kader voor het onderzoek, gevolgd door enkele ideeën rond de onderzoeksopzet.

In masterproef II kreeg het methodologisch kader concreet vorm. Hier ging ik de voortgang van mijn masterproefproces telkens aftoetsen bij mijn promotor vooraleer ik aan de slag ging in de praktijk. Ik heb gekozen om het onderzoek te laten plaatsvinden op mijn stageplaats, De Bron te Beveren, aangezien de onderzoekscontext aansloot bij deze masterproef. Doordat het concept nieuw is in Vlaanderen wou ik starten met exploratief onderzoek om de context te verkennen. Hier had ik het idee om gebruik te maken van participerende observaties en de Photovoice-methode. Deze laatste methode sloot sterk aan bij mijn persoonlijkheid omdat ik creatief ben ingesteld. Naast het exploratief onderzoek, wou ik mijn data aanvullen met semi-gestructureerde interviews bij de begeleiding van personen met een verstandelijke beperking. Hiervoor ben ik zelf mijn participanten gaan rekruteren via een brief, opgesteld in overleg met mijn promotor. Vervolgens heb ik de verwerking en analyse van de data zelf uitgevoerd. De verschillende uitgeschreven onderdelen werden telkens doorgestuurd naar mijn promotor. Hierop verleende ze waardevolle feedback, en op basis daarvan vond nog enige herwerking plaats.

Deze masterproef was een zelfstandig proces waar ik me kon beroepen op verschillende hulpbronnen om het onderzoek beter vorm te geven. In mijn voorwoord zal ik ook de ruimte nemen om deze personen te bedanken.

VOORWOORD

U staat op het punt mijn masterproef te lezen, het sluitstuk van mijn opleiding pedagogische wetenschappen aan de Universiteit Gent. Een opleiding waar ik kaders en inzichten heb meegekregen die me hebben geïnspireerd tot het schrijven van deze masterproef. Graag wil ik in dit voorwoord een aantal mensen persoonlijk bedanken.

In de eerste plaats wens ik mijn promotor Prof. dr. Claudia Claes te bedanken voor de begeleiding en waardevolle feedback afgelopen twee jaar. U heeft me het vertrouwen en de kans gegeven om met dit onderwerp aan de slag te gaan, waarvoor ik u enorm dankbaar ben.

Verder wil ik mijn stageplaats, De Bron te Beveren, bedanken om mij in alle openheid te ontvangen als onderzoeker. In het bijzonder bedank ik alle participanten voor hun bereidwillige deelname aan het onderzoek, en om open over hun ervaringen met het onderwerp te vertellen. Deze ervaringen en belevingen vormen de kern van deze masterproef.

Daarnaast wil ik ook mijn ouders bedanken voor alle steun en hulp tijdens de afgelopen jaren en om mij de kans te geven deze opleiding te volgen. In het bijzonder bedank ik mijn mama voor de talige ondersteuning van mijn masterproef.

Tot slot wil ik mijn beste vriendinnen bedanken voor alle steun en vriendschap tijdens deze leuke tijd als student. Dankzij jullie waren de afgelopen jaren geweldig.

INHOUDSTAFEL

1	THEORETISCHE ONDERBOUWING	1
1.1	Van segregatie naar inclusie	1
1.1.1	Ontwikkelingen binnen het hulpverleningslandschap.....	1
1.1.2	Huidig nationaal en internationaal beleid	2
1.1.2.1	Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van Personen met een Handicap	2
1.1.2.2	Persoonsvolgende Financiering	3
1.2	Wat is sociale inclusie?	4
1.2.1	Omschrijving van sociale inclusie	4
1.2.1.1	Gemeenschapsparticipatie	5
1.2.1.2	Interpersoonlijke relaties.....	7
1.2.2	Niveaus van sociale inclusie.....	7
1.2.2.1	Microniveau	8
1.2.2.2	Mesoniveau	9
1.2.2.3	Macroniveau	10
1.3	Stand van zaken	10
1.4	Belang van ondersteuningsstrategieën	12
1.4.1	Gezellige ontmoetingen	14
2	PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSVRAGEN	18
3	METHODOLOGISCH KADER.....	20
3.1	Centraal concept ‘gezellige ontmoetingen’	20
3.2	Onderzoekscontext – De Bron	22
3.3	Dataverzameling.....	23
3.3.1	Photovoice	24
3.3.2	Participerende observatie	25
3.3.3	Semi-gestructureerde interviews	25
3.3.4	Participanten.....	26
3.4	Data-analyse.....	27
3.4.1	Exploratief onderzoek: Photovoice en participerende observaties	28
3.4.2	Thematische analyse.....	29
3.4.2.1	Fase 1: Familiariseren met de data	29
3.4.2.2	Fase 2: Initiële codering van de data.....	29
3.4.2.3	Fase 3: Zoeken naar thema’s gebaseerd op de initiële codering	30
3.4.2.4	Fase 4: Herbekijken van de verzamelde thema’s	30
3.4.2.5	Fase 5: Thema’s definiëren en benoemen	30

3.4.2.6	Fase 6: Rapportering	30
3.5	Ethiek en kwaliteit van het onderzoek	31
3.5.1	Ethiek van het onderzoek	31
3.5.1.1	Procedurale ethiek	31
3.5.1.2	Situationele ethiek	32
3.5.1.3	Relationele ethiek	32
3.5.2	Kwaliteit van het onderzoek.....	32
4	RESULTATEN	34
4.1	Thema 1 - Types 'gezellige ontmoetingen'.....	34
4.1.1	Gekend worden en erkenning	34
4.1.2	Uitsluiting	35
4.2	Thema 2 - Benaderingen.....	35
4.2.1	Georganiseerde activiteiten door de begeleiding	35
4.2.2	Georganiseerde activiteiten door de gemeente	39
4.3	Thema 3 - Belemmeringen	40
4.3.1	Corona	40
4.3.2	Mobiliteit.....	40
4.3.3	Gebrek aan verbale en sociale vaardigheden.....	41
4.4	Thema 4 - Rol van de begeleiding of de ondersteuningspraktijk	41
4.4.1	Ondersteunende rol	41
4.4.2	Sterktegericht werken	42
4.4.3	Veiligheid bewaken.....	43
4.5	Thema 5 - Stimuleren	43
4.5.1	Microniveau	43
4.5.2	Mesoniveau	44
4.5.3	Macroniveau	45
5	DISCUSSIE	46
5.1	Beperkingen.....	49
5.2	Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	49
5.3	Aanbevelingen praktijk en beleid.....	50
6	CONCLUSIE	52
7	BIBLIOGRAFIE.....	53
8	BIJLAGE	64
8.1	Bijlage 1 - Topiclijst begeleiding/staf	64
8.2	Bijlage 2 – Brief aan participanten.....	67
8.3	Bijlage 3 – Geïnformeerde toestemming.....	68

8.4	Bijlage 4 – Schematische voorstelling thema's	69
8.5	Bijlage 5 - Definiëring en labeling thema's	70

1 Theoretische onderbouwing

1.1 Van segregatie naar inclusie

Sociale inclusie is een concept dat reeds verschillende jaren circuleert binnen de zorg voor mensen met een beperking en daarbuiten. In wat volgt een korte beschrijving van de geschiedenis van de zorg voor mensen met een beperking om een zicht te krijgen op het ontstaan en de ontwikkelingen die ten grondslag liggen aan het concept. Daaropvolgend wordt sociale inclusie gekaderd binnen het nationale en internationale beleid.

1.1.1 Ontwikkelingen binnen het hulpverleningslandschap

Doorheen de geschiedenis is de kijk op mensen met een beperking voortdurend in beweging geweest (Schalock et al., 2018). Belangrijke ontwikkelingen hebben plaatsgevonden in de hulpverlening aan mensen met een beperking, zowel op maatschappelijk, wetenschappelijk als organisatorisch vlak. Deze ontwikkelingen liggen mee aan de basis van de zorg en ondersteuning voor kinderen en volwassenen met een beperking in België, specifiek in Vlaanderen (Goethals et al., 2014).

In de jaren '60 was er een duidelijke reactie tegen de toenmalige institutionalisering van mensen met een beperking. Een verstandelijke beperking werd gebruikt om mensen te categoriseren als abnormaal en afwijkend. Door de kritieken op totalitaire instellingen vond er een verschuiving plaats naar het organiseren van zorg en ondersteuning in de gemeenschap, ook wel deinstitutionalisering genoemd (Goffman, 1963). Deze trend is de aanleiding geweest voor een meer ecologische benadering tussen persoon en omgeving. Binnen deze benadering worden activiteiten op individueel niveau beïnvloed door organisatorisch beleid en praktijken. Deze omstandigheden kunnen het individuele ondersteuningsproces vergemakkelijken of belemmeren (Claes et al., 2012). Ondersteuning moet worden gezien als een systeem dat het menselijk functioneren beïnvloedt door planmatig en geïntegreerd gebruik te maken van geïndividualiseerde ondersteuningsstrategieën (Buntinx & Schalock, 2010).

Inzicht in het concept van de persoon-omgeving is een cruciale aanzet geweest in het implementeren van het ondersteuningsparadigma (Schalock et al., 2020). Het concept van ondersteuningsbehoeften van een persoon is het resultaat van zowel de individuele capaciteit alsook de context waarin de persoon functioneert (Thompson et al., 2009). Het ondersteuningsparadigma heeft een aanzienlijke invloed op zowel de dienstverlening als de

professionele praktijken op het gebied van verstandelijke beperking (Buntinx & Schalock, 2010). Mensen worden in staat gesteld te kiezen waar, met wie en hoe men leeft (Mansell & Beadle-Brown, 2010). Mensen met een beperking krijgen dezelfde rechten en plichten als elke andere burger. Vandaar is dit paradigma ook bekend als het burgerschapsparadigma. Mensen met een beperking moeten kunnen leven als volwaardige en gelijkwaardige burgers in de samenleving (Van Gennep, 1997).

Samen met deze veranderingen evolueerde het individueel model naar een sociaal model. Er vond een paradigmaverschuiving plaats van een individueel naar een sociaal probleem. Dit sociaal model zorgde voor een radicale verandering in het denken over mensen met een verstandelijke beperking. Sociale barrières moesten verwijderd worden om sociale inclusie en een grotere levenskwaliteit te bekomen. Uitsluiting was niet langer de fout van het individu maar van de samenleving die zich moest aanpassen (Shakespeare, 2014).

1.1.2 Huidig nationaal en internationaal beleid

1.1.2.1 *Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van Personen met een Handicap*

Meer dan een decennium geleden, in een poging om de aandacht te vestigen op de waardigheid van mensen met een beperking en hun recht om volledig deel te nemen aan het gemeenschapsleven op dezelfde manier als elke andere burger, werd het Verdrag van de Verenigde Naties (VN) inzake de Rechten van Personen met een Handicap goedgekeurd en geratificeerd door 180 landen. Dit verdrag vormde een aanzet tot de inclusiegedachte binnen het beleid (Gómez et al., 2020). Het VN-verdrag erkent sociale inclusie als een algemeen beginsel (artikel 3), een algemene verplichting (artikel 4) en een recht (artikelen 29 en 30) (United Nations, 2006).

Het VN-verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap onderstreept het belang van aanwezigheid in de gemeenschap alsook de actieve participatie, meer specifiek in de artikels 19, 29 en 30. Allereerst geeft artikel 19 mensen met een beperking het recht om zelfstandig te leven en opgenomen te worden in de gemeenschap (United Nations, 2006). Desondanks blijven fundamentele kwesties over het recht nog steeds onderbelicht en onduidelijk. Er is nood aan verduidelijking van het ethisch kader en de grondslagen die dergelijk recht kunnen rechtvaardigen. Ook is er behoefte aan richtlijnen voor de wijze waarop individuen, instellingen en samenlevingen in verband met dit recht moeten handelen (Bannister & Venkatapuram, 2020). Verder geeft artikel 29 mensen het recht op deelname aan

het politieke en openbare leven, terwijl artikel 30 het recht op deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport weergeeft (United Nations, 2006).

Daarenboven vond ook onderzoek plaats naar de meetbare indicatoren van het VN-verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap binnen het kader van Kwaliteit van Bestaan. Dit onderzoek schuift zelfstandig wonen en het zijn in de gemeenschap naar voor als prioritair. Het verdrag was een internationale mijlpaal gepaard met een verandering in de houding ten opzichte van mensen met een beperking. Zij moeten een actieve rol spelen bij het nemen van beslissingen over hun eigen leven, productieve activiteiten verrichten, in de samenleving worden opgenomen en passende ondersteuning krijgen om hen in staat te stellen als volwaardige burgers te leven, op voet van gelijkheid met anderen (Gómes et al., 2020).

1.1.2.2 Persoonsvolgende Financiering

De Vlaamse Regering tracht met de invoering van het Persoonsvolgende Financieringssysteem te streven naar een vraaggestuurd zorgaanbod. Binnen het Vlaams beleid worden mensen met een beperking gezien als competente belanghebbenden en burgers die hun eigen zorg kunnen inkopen, eerder dan gebruikers van diensten (Roets et al., 2020).

Op 2 juli 2009 ratificeerde België het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van Personen met een Handicap. België engageert zich om het beleid inzake personen met een beperking af te stemmen op het emancipatorische ondersteunings- en burgerrechtenperspectief. Hierbij heeft elke persoon met een beperking recht op een inclusieve positie in de samenleving. Het VN-verdrag werd in Vlaanderen vertaald naar het Perspectiefplan 2020 met een 'Nieuw Ondersteuningsbeleid voor Personen met een Handicap' (Vandeurzen, 2010).

Het decreet 'Persoonsvolgende Financiering' moet bijdragen tot twee centrale doelstellingen van Perspectiefplan 2020: vraaggestuurde zorg en ondersteuning voor goed geïnformeerde gebruikers, alsook zorggarantie voor personen met de grootste ondersteuningsnood. Het vroegere aanbodsgerichte beleid waarbij de overheid instond voor de financiering van voorzieningen werd omgezet naar een systeem van vraaggestuurde zorg. Hierbij gaan mensen met een beperking hun zorg en ondersteuning inkopen door gebruik te maken van hun Persoonsvolgende Financiering. Het Persoonsvolgende Financieringssysteem bestaat uit

twee trappen. Enerzijds de rechtstreeks toegankelijke zorg- en ondersteuningsdiensten die worden ondersteund door een Basisondersteuningsbudget (BoB). Anderzijds de niet-rechtstreeks toegankelijke zorg- en ondersteuningsdiensten die worden ondersteund door een Persoonsvolgend Budget (PvB) (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, 2019).

Bij Persoonsvolgende Financiering wordt de focus gelegd op inclusie van mensen met een beperking in de samenleving. Mensen met een beperking dienen een maximale regie over hun eigen leven te krijgen (Roets et al., 2020). Opmerkelijk is dat deze verschuiving naar een marktgerichte benadering in beleid en praktijk in Vlaanderen niet tot grote veranderingen heeft geleid. Er vindt een subtiele verschuiving plaats in de financieringsmechanismen in plaats van in andere of betere en meer flexibele zorg- en ondersteuningspraktijken en een betere Kwaliteit van Leven (Roets et al., 2019).

1.2 Wat is sociale inclusie?

Sociale inclusie wordt al lang beschouwd als een centraal domein van Kwaliteit van Leven, en wordt gezien als essentieel voor het menselijk functioneren (Verdonschot et al., 2009). Het onderzoeken van sociale inclusie begint met een duidelijke definiëring. De literatuur over sociale inclusie is zeer omvangrijk. Verscheidene auteurs hebben gewezen op het ontbreken van een duidelijke definitie voor sociale inclusie, voornamelijk door de vele interpretaties en definities in onderzoek en beleid. Een aantal verwante termen zoals integratie, gemeenschapsdeelname en gemeenschapsgevoel dragen bij aan dit gebrek aan duidelijkheid. Het ontbreken van een duidelijk gedefinieerd kader zorgt er voor dat sociale inclusie voor mensen met een verstandelijke beperking niet daadwerkelijk een invloed heeft op onderzoek, beleid en praktijk (Wilson et al., 2017). In wat volgt zal worden ingegaan op het conceptueel kader 'sociale inclusie'.

1.2.1 Omschrijving van sociale inclusie

Het realiseren van sociale inclusie is een belangrijk doel voor mensen met een verstandelijke beperking, hun familie, begeleiders en beleidsmakers. De definitie van sociale inclusie kenmerkt conceptuele verschillen rond de reikwijdte, de omgeving, en de diepte (Simplican et al., 2014). In de eerste plaats verwijst de reikwijdte van sociale inclusie naar de soorten activiteiten, relaties en omgevingen. Deze kunnen variëren van een beperkte tot een brede reikwijdte. Brede opvattingen over sociale inclusie houden in dat men wordt geaccepteerd als

een individu zonder beperking, dat men significante en wederkerige relaties, geschikte woonruimte, werk, informele en formele ondersteuning en betrokkenheid bij de gemeenschap ervaart (Power, 2013). Daarnaast kan sociale inclusie ook verschillen naargelang de omgeving. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de private en publieke sfeer. Daartegenover omvatten veel definities ook toegang tot gemeenschapsvoorzieningen en gemeenschapsparticipatie, wat sociale inclusie eerder een publieke dimensie geeft (Simplican et al., 2014). Sociale inclusie gaat om meer dan de loutere fysieke aanwezigheid, maar de deelname aan en de betrokkenheid bij de reguliere samenleving (Cobigo et al., 2012). Ten slotte ligt de nadruk op verbondenheid aan de diepgang van sociale inclusie. Bepaalde onderzoekers richten zich op objectieve metingen zoals het aantal vriendschappen, terwijl anderen zich richten op subjectieve metingen zoals de mate van tevredenheid (Simplican et al., 2014). Cobigo et al. (2012) definieerde sociale inclusie met aanzienlijke diepgang: het gevoel hebben te behoren tot een sociaal netwerk waarbinnen men steun ontvangt, gewaardeerde sociale rollen ervaart en vertrouwen krijgt om die sociale rol uit te voeren in de gemeenschap.

Twee thema's kwamen meermaals naar voor in het bestuderen van sociale inclusie namelijk interpersoonlijke relaties en gemeenschapsparticipatie. Beiden worden beschouwd als fundamentele domeinen van Kwaliteit van Leven voor mensen met een verstandelijke beperking (Verdugo et al., 2005). Een voorbeeld is het model van Simplican et al. (2014). Hier wordt een ecologisch kader gebruikt waar interpersoonlijke relaties en gemeenschapsparticipatie naar voren komen als de belangrijkste componenten van sociale inclusie. De domeinen zijn ook niet onafhankelijk van elkaar. Enerzijds zou een grotere betrokkenheid in de gemeenschap leiden tot het versterken van iemands sociaal netwerk. Anderzijds zouden sterke interpersoonlijke relaties de toegang tot en de mate van betrokkenheid bij de gemeenschap moeten vergroten. Daarenboven is er overlap zichtbaar tussen de domeinen, aangezien de leden van het sociale netwerk veelal dezelfde mensen zijn met wie we in de gemeenschap omgaan (Petry et al., 2005).

1.2.1.1 Gemeenschapsparticipatie

Een centraal thema in het beleid met het oog op het realiseren van een beter leven voor mensen met een verstandelijke beperking is gemeenschapsparticipatie. Theoretische modellen van het menselijk functioneren, zoals het International Classification of Functioning, Disability and Health model (World Health Organization, 2001) en het multidimensioneel model

van verstandelijke beperking volgens het American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD)-model (Luckasson et al., 2002), bevatten allemaal participatie in de gemeenschap als een fundamenteel aspect van het menselijk functioneren (Taylor-Roberts et al., 2019).

Volgens Simplican et al. (2014) kan gemeenschapsparticipatie ook worden onderverdeeld in drie kenmerken: categorie, structuur en de mate van betrokkenheid. Allereerst de categorie waartoe de activiteiten binnen de gemeenschap behoren zoals vrijetijdsbesteding, politieke en maatschappelijke activiteiten, werk, onderwijs, toegang tot goederen en diensten, en religieuze en culturele activiteiten en groepen (Verdonschot et al., 2009). Vervolgens kan ook een onderscheid worden gemaakt in de settings waar mensen met een verstandelijke beperking aan deelnemen. Hiermee wil het model van Simplican et al. (2014) het belang van de verschillen erkennen tussen reguliere, gesegregeerde en semi-gesegregeerde settings. Vaak roept het concept gemeenschap op tot activiteiten die plaatsvinden in reguliere settings, in tegenstelling tot gesegregeerde settings. Echter negeert deze nadruk op reguliere gemeenschapsomgevingen hoe vijandig deze omgevingen kunnen zijn voor mensen met een verstandelijke beperking. Mensen zijn in verschillende mate betrokken bij gemeenschappen, die we conceptualiseren als aanwezigheid, ontmoeting en participatie (Simplican et al., 2014). Hoewel de mensen met een verstandelijke beperking fysiek aanwezig kunnen zijn in de gemeenschap, blijft de mogelijkheid bestaan dat ze sociaal geïsoleerd worden. Met andere woorden, ze zijn in, maar daarom niet deel van de gemeenschap (Ashley et al., 2019). Toch wordt aanwezigheid erkend als een belangrijke component voor gemeenschapsactiviteiten die minimale betrokkenheid vereisen en omdat aanwezigheid waarschijnlijk een voorloper is van participatie (Simplican et al., 2014).

Chang et al. (2013) focust zich in zijn omschrijving van gemeenschapsparticipatie op activiteiten buiten het huishouden zoals mobiliteit in de gemeenschap en sociale contacten met meer mensen. Chang et al. (2013) zijn definitie over gemeenschapsparticipatie luidt als volgt: 'active involvement in activities that are intrinsically social and either occur outside the home or are part of a nondomestic role.' (Chang et al., 2013, p.372). De definitie benadrukt de verbondenheid met de gemeenschap, maar niet noodzakelijk fysieke aanwezigheid in de gemeenschap (Chang et al., 2013).

1.2.1.2 *Interpersoonlijke relaties*

Interpersoonlijke relaties bevatten drie kenmerken namelijk categorie, structuur en functie (Simplican et al., 2014). De eerste categorie verwijst naar de soorten mensen in het sociale netwerk. Dit kan gaan over familieleden, personeel, vrienden, kennissen en intieme partners (met of zonder een beperking). Onderzoek naar sociaal kapitaal heeft gesuggereerd dat interpersoonlijke relaties 'bonding' en 'bridging' faciliteren. 'Bonding' omvat de relaties tussen mensen die een gemeenschappelijke band of een gemeenschappelijke identiteit delen. Deze bieden mogelijkheden om wederkerigheid en vertrouwen op te bouwen (Hall, 2009). 'Bridging' houdt in dat verschillende mensen in contact met elkaar worden gebracht en relaties vooral belangrijk zijn in het verbeteren van de werkgelegenheid voor mensen met een beperking (Phillips et al., 2014). Vervolgens zijn de structurele componenten van interpersoonlijke relaties onder andere de duur van de relatie, de oorsprong van de relatie, de frequentie van het contact en wie het contact initieert. Onderzoek toont aan dat de sociale netwerken van het merendeel van mensen met een verstandelijke beperking relatief klein zijn (Asselt-Goverts et al., 2013). Een belangrijke stap in het realiseren van sociale inclusie is individuen de mogelijkheid bieden een sterkere band met hun lokale gemeenschap aan te gaan, met als doel de informele netwerken van steun te vergroten (Giesbers et al., 2018). Daarenboven bieden relaties meerdere soorten sociale steun, namelijk: emotionele, instrumentele en informatieve steun. Mensen met een verstandelijke beperking geven aan dat elke vorm van steun wenselijk is (Dodevska & Vassos, 2013).

1.2.2 *Niveaus van sociale inclusie*

Kwaliteit van Leven is een dynamisch verschijnsel dat wordt beïnvloed door enerzijds de verwachtingen, hoop en dromen van een individu en anderzijds de mogelijkheden om aan deze verwachtingen te voldoen. Vandaaruit richt de orthopedagogiek zich niet enkel op het microniveau en de directe ondersteuning van het individu, maar gaat het uit van een breder wereldbeeld en aandacht voor de samenleving als geheel, alsook de invloed van in- en uitsluitingsmechanismen op het dagelijkse leven van mensen in kwetsbare situaties (De Maeyer et al., 2017). Aangezien Schalock en Verdugo (2002) menen dat Kwaliteit van Leven beïnvloed wordt op het micro-, meso- en macroniveau, is dit ook het geval voor sociale inclusie. Ook Buntinx en van Gennep (2007) onderscheiden verschillende aspecten van sociale inclusie op deze niveaus.

Op microniveau gaat het over sociale netwerken waarin sociale rollen opgenomen kunnen worden. Schalock en Verdugo (2002) voegen hier gemeenschapsparticipatie, participatie aan activiteiten en het hebben van toegang en mogelijkheden aan toe. Inclusie op het mesoniveau behelst volgens Buntinx en van Gennep (2007) het participeren en kansen krijgen om te participeren binnen sociale structuren zoals onderwijs en vrije tijd. De aspecten op het mesoniveau geformuleerd door Schalock en Verdugo (2002) komen voor een groot deel overeen met de elementen op microniveau. Ze worden enkel uitgebreid naar de bredere samenleving. Tot het macroniveau behoort de hele samenleving, inclusief de overheid. Het kunnen ontmoeten en participeren met andere leden van de samenleving is volgens Buntinx en van Gennep (2007) inclusie op dit niveau. Schalock en Verdugo (2002) leggen binnen dit niveau de nadruk op de wet- en regelgeving die inclusie mogelijk maken. In wat volgt wordt dieper ingegaan op de verschillende niveaus waarop kan worden ingegrepen.

1.2.2.1 Microniveau

Een ondersteunend sociaal netwerk is van belang om sociale inclusie te bevorderen. De sociale netwerken van mensen met een verstandelijke beperking zijn vaak klein en omvatten meestal zeer weinig contact met vrienden en mensen zonder beperking. Dit geldt niet alleen voor mensen met een verstandelijke beperking die wonen in residentiële voorzieningen, maar ook voor mensen die zelfstandig wonen of woonondersteuning in de gemeenschap ontvangen (Asselt-Goverts et al., 2015). Professionals kunnen een belangrijke rol spelen bij het versterken en het uitbreiden van de sociale netwerken van cliënten (Overmars-Marx et al., 2017).

Onderzoek van McConkey en Collins (2010) toont aan dat sociale inclusie grotendeels bepaald wordt door de rollen die het ondersteunend personeel op zich neemt. Ook moet het personeel worden aangemoedigd om dit als onderdeel van zijn of haar rol te zien. Tegelijkertijd is een zorgzame rol diep verankerd in hun professionele roldentiteit en in de manier waarop zij de behoeften en mogelijkheden van hun bewoners vervullen. Hierdoor lopen activiteiten om sociale inclusie te bevorderen het risico uit het oog verloren te worden (Bredewold et al., 2016). Personeelsleden dienen een balans tussen beiden te vinden, wat tot een ethisch dilemma kan leiden (Pelleboer-Gunnink et al., 2017).

Om sociale inclusie te realiseren worden dus extra inspanningen gevraagd aan het zorgpersoneel. De studie van Giesbers et al. (2018) schuift naar voor dat personeelsleden

soms beperkte tijd krijgen waardoor het bevorderen van de sociale inclusie in gedrang komt. Onderzoek toont aan dat personeelsleden zich bewust zijn van de sociale inclusie als een belangrijk doel in het beleid van hun voorziening. Echter ervaren personeelsleden geen actieve steun van de voorziening bij het bereiken van dit doel (Overmars-Marx et al., 2017). Om sociale inclusie onder de aandacht te brengen, is het creëren van een veilige omgeving een belangrijke voorwaarde. Belangrijk is om te investeren in het ontwikkelen en onderhouden van sterke relaties binnen het team. Teamcohesie zal een sterk bepalende factor zijn voor de motivatie van personeelsleden en heeft een grote invloed op hoe medewerkers presteren (Hutchison & Kroese, 2015).

Onderzoek omtrent sociale inclusie van volwassenen met een verstandelijke beperking wijst op het belang van het versterken van sociale interacties, die ondersteund alsook gestroomlijnd worden door gestructureerde en begeleide sociale activiteiten (Louw et al., 2019). Vandaag bieden heel wat voorzieningen binnen hun aanbod activiteiten aan om inclusie te bevorderen. Echter is het belangrijk om in gedachten te houden dat het type activiteit mogelijks beïnvloed wordt door ondersteunend personeel of familie, en niet noodzakelijk de keuze is van volwassenen met een verstandelijke beperking (Louw et al., 2019).

1.2.2.2 Mesoniveau

Op mesoniveau bevindt zich de buurt en gemeenschap, alsook de organisaties die diensten en ondersteuning bieden voor mensen met een verstandelijke beperking. Allereerst bouwt de studie van Humphreys et al. (2020) voort op eerdere bevindingen die suggereren dat organisatiecultuur verantwoordelijk is voor verschillen in de Kwaliteit van Leven van bewoners. Dit komt omdat het personeel in groepshuizen gedeelde waarden, overtuigingen, normen en gedragspatronen ontwikkelen die mogelijks de dienstverlening en de prestaties van het personeel beïnvloeden (Humphreys et al., 2020).

Daarenboven kan op dit niveau de sociale omgeving, ook wel de buurt genoemd waar mensen opgroeien, worden gesitueerd. Sociale inclusie in de buurt is van belang omdat relaties tussen burens een positief effect hebben op gezondheid en welzijn (Overmars-Mars et al., 2017). Er zijn individuele verschillen waargenomen in de manier waarop sociale inclusie in de buurt wordt ervaren. Belangrijk is om het concept te zien in relatie tot de sociale en institutionele settings waarin een persoon functioneert (Overmars-Marx et al., 2014). Sociale inclusie kan beschouwd worden als een product van de interactie tussen de individuele kenmerken van

een persoon met een verstandelijke beperking en de buurt waarin hij of zij zich bevindt (Cobigo et al., 2012).

1.2.2.3 *Macroniveau*

Macroniveau omvat de grotere beleidscontext en het ondersteuningssysteem voor mensen met een verstandelijke beperking, alsook het overkoepelende patroon van culturele, maatschappelijke en sociale invloeden. Op dit niveau is er sprake van een samenhangende wet- en regelgeving die gericht is op inclusie, en het vergroten van de kansen en mogelijkheden voor mensen met een beperking op dit terrein. Ook de maatschappelijke en culturele opvattingen over een beperking, met de bijhorende stereotypen en attitudes hebben ook een invloed op de Kwaliteit van Leven, alsook de sociale inclusie. Het is van belang om op macroniveau het beleid voor mensen met een beperking af te stemmen op het concept Kwaliteit van Leven en het ondersteuningsdenken (Schalock et al., 2020). Een gebrek aan financiering en bezuinigingen op wetgevingsniveau kan mogelijks een impact uitoefenen op sociale inclusie van individuen op microniveau. Hoewel betreffende factoren meestal als belemmerend worden ervaren, benadrukken mensen met een verstandelijke beperking deze ook als bevorderende factoren, omdat ze de noodzaak van een sociaal netwerk onderstrepen (Asselt-Goverts et al., 2014).

1.3 *Stand van zaken*

Sociale inclusie van mensen met een beperking, in het bijzonder een verstandelijke beperking, is een moeilijk te bereiken doelstelling (Zorzi & Strods, 2020). Onderzoek van Šiška et al. (2018) geeft de huidige situatie weer voor mensen met een beperking, in termen van gemeenschapsleven zoals gedefinieerd in het VN-verdrag. Leven en actief deelnemen aan de lokale gemeenschap, met gelijke kansen en keuzes als deze van mensen zonder beperking. Dit is een cruciale eerste stap naar volledige sociale inclusie en actief burgerschap. Hoewel er enige vooruitgang lijkt geboekt te zijn in de ontwikkeling van beleid en financieringssystemen zoals bijvoorbeeld de invoering van Persoonsvolgende Financiering, tonen studies aan dat beleid blijft ontglippen aan veel mensen met een verstandelijke beperking (Power & Bartlett, 2018). Internationaal bepaalt het VN-verdrag dat mensen met een verstandelijke beperking in een gemeenschap moeten kunnen leven. Alle mensen met een beperking moeten deel uitmaken van de normale maatschappelijke processen, waaronder toegang tot onderwijs, werk en huisvesting. Echter, volgens onderzoek van Boot et al. (2019) hebben ze beperkte toegang tot deze modaliteiten.

Ondanks de inzet om sociale inclusie te realiseren zowel in beleid als in praktijk, worden veel mensen met een verstandelijke beperking nog steeds geconfronteerd met barrières voor sociale inclusie. Mensen met een verstandelijke beperking willen een gelijkwaardige relatie opbouwen maar vaak ervaren ze gedomineerd te worden door mensen zonder beperking. Daarenboven zijn de barrières voor sociale inclusie ook de blootstelling aan vooroordelen en stigmatisering maar ook de fysieke toegangsbelemmeringen en persoonlijke factoren zoals bijvoorbeeld een gebrek aan zelfvertrouwen (Van Asselt et al., 2015). Vandaag heerst in de maatschappij een stigma en stereotypering omtrent mensen met een verstandelijke beperking, met als gevolg dat het recht op participatie en sociale inclusie, zoals voorzien in het VN-verdrag, bemoeilijkt wordt (Zorzi & Strods, 2020). Daarnaast ervaren mensen met een verstandelijke beperking sociaal isolement omdat ze hulp nodig hebben om toegang te krijgen tot sociale mogelijkheden en geconfronteerd worden met extra fysieke barrières (Wilson et al., 2017). Mensen met een verstandelijke beperking zijn één van de meest gestigmatiseerde en uitgesloten groepen in de samenleving. Uit onderzoek komt ook naar voor dat schaamte een significante barrière vormt in het realiseren van sociale inclusie (Marriott et al., 2020). Deze stigmatiserende attitudes tegenover mensen met een verstandelijke beperking bleken ook aanwezig onder de gezondheidswerkers, wat de voortdurende uitdagingen met betrekking tot inclusie in de reguliere gezondheidszorg beïnvloedt (Pelleboer-Gunnink et al., 2017).

Voordat ik dit onderdeel afrond, wil ik graag nog even inzoomen op onze Vlaamse context. Op Vlaams niveau zijn er al veel stappen voorwaarts gezet om van Vlaanderen een inclusieve samenleving te maken. Hiervan zijn de Persoonsvolgende Financiering alsook het Participatiedecreet 2020 voorbeelden. Tegelijkertijd staat in de bijdrage van de Vlaamse administratie aan de regering dat sociale inclusie, na al die jaren op de beleidsagenda, toch nog steeds een uitdaging blijft voor mensen met een beperking (Departement Kanselarij en Bestuur, 2019). Sociale inclusie is namelijk een variabel concept, beïnvloed door een verscheidenheid aan factoren. In het verleden heeft er al een verschuiving plaatsgevonden van een persoon-omgeving paradigma naar een multidimensionaal contextueel paradigma. Deze verschuiving is in overeenstemming met de huidige internationale trends en ontwikkelingen. Ook stemt dit overeen met de voortdurende realiteit waarin mensen met een beperking leven, waarbij meerdere niveaus, factoren en interacties betrokken zijn die veranderingen in hun leven vergemakkelijken of belemmeren (Bigby & Beadle-Brown, 2018). Echter begint het versterken van sociale inclusie met een duidelijke definiëring. Volgens Simplican et al. (2014) omvat sociale inclusie twee belangrijke thema's namelijk

interpersoonlijke relaties en gemeenschapsparticipatie. Binnen deze masterproef zal Simplicans definiëring gehanteerd worden.

1.4 Belang van ondersteuningsstrategieën

Om sociale inclusie in het beleid en in de praktijk te verwezenlijken zijn een aantal ondersteuningsstrategieën opgezet voor mensen met een verstandelijke beperking. In wat volgt een overzicht van een aantal belangrijke ondersteuningsstrategieën die in de literatuur naar voren komen.

Sinds de jaren '60 heeft het deinstitutionaliseringbeleid ervoor gezorgd dat veel mensen met een beperking van de grote totalitaire instellingen verhuisden naar kleinere woonvoorzieningen en naar typische woonhuizen in de samenleving. Deze deinstitutionalisering ging gepaard met een normaliseringsbeweging waarin "gelijkwaardigheid" de basis werd voor sociale inclusie (Wolfensberger, 1972). Gedurende de deinstitutionalisering werd de zorg meer georganiseerd in de gemeenschap, althans op strikt geografisch vlak. Daarnaast kunnen mensen genieten van sociale relaties en participeren in de samenleving, door gebruik te maken van de voorzieningen en diensten die voor anderen in de gemeenschap beschikbaar zijn (Simplican et al., 2014). Echter wijst de literatuur er op dat dit niet noodzakelijk heeft geleid tot een toename van participatie en betrokkenheid in de gemeenschappen (Craig & Bigby, 2015; Wiesel & Bigby, 2016; Wiesel et al., 2013).

Vervolgens benadrukt een systematische review van Gooding et al. (2017) de vitale rol van ondersteunend personeel bij het bevorderen, maar ook het belemmeren van sociale inclusie voor mensen met een verstandelijke beperking. De literatuur belicht hoe de vaardigheden, attitudes en praktijken van personeel bepalend kunnen zijn voor succes of falen in het bereiken van sociale inclusie voor mensen met een beperking. Daarenboven wijst onderzoek op het belang van meer aandacht te hebben voor sociale inclusie in beleidsmaatregelen met betrekking tot de opleiding en scholing van het personeel.

Bovendien kenmerkt het bevorderen van sociaal gewaardeerde rollen een lange geschiedenis in de ontwikkeling van beleid en dienstverlening voor mensen met een verstandelijke beperking. Het is tevens een essentieel element voor de realisatie van sociale inclusie. Mensen met een verstandelijke beperking houden zich bezig met een verscheidenheid aan gewaardeerde rollen, waaronder werk (Wiesel & Bigby, 2016), vrijwilligerswerk (Craig & Bigby,

2015; Van Asselt et al., 2015; Wiesel & Bigby, 2016) en als consumenten (Van Asselt et al., 2015). Allereerst kan de werkgelegenheid sociale inclusie voor mensen met een verstandelijke beperking bevorderen. Hiervoor dient aandacht te worden besteed aan de setting en vorm van de werkgelegenheid, alsook aan beleid en praktische ondersteuning die nodig zijn om inclusie te bevorderen in een werkcontext. Vervolgens biedt vrijwilligerswerk ook een andere mogelijkheid om betekenisvolle rollen voor mensen met een verstandelijke beperking in de gemeenschap te realiseren. Ondanks het beperkte niveau van sociale inclusie die vrijwilligers met een beperking bereiken, drukken deze een gevoel van tevredenheid en plezier uit door de beleefde ervaring. Tot slot ervaren mensen met een beperking een gevoel van verbondenheid door hun rol als consument van goederen en diensten in de gemeenschap (Gooding et al., 2017).

Daarenboven speelt de betrokkenheid bij de gemeenschap ook een belangrijke rol bij het bevorderen van sociale inclusie. Gemeenschapsgroepen omvatten groepen die op vrijwillige basis bijeenkomen om een bepaald belang te verwezenlijken. Deze groepen geven mensen met of zonder een beperking de gelegenheid om relaties op te bouwen en zich in te zetten voor de bredere gemeenschap. Opmerkelijk is dat niet alle gemeenschapsgroepen toegankelijk zijn voor mensen met een verstandelijke beperking. Onderzoek schuift het belang van de organisatorische processen en leiderschap in gemeenschapsgroepen naar voor bij het faciliteren van inclusie of exclusie van mensen met een beperking (Craig & Bigby, 2015; Hansji et al., 2015; Van Asselt et al., 2015). Deze organisatorische processen, alsmede de vaardigheden en attitudes van personeel en vrijwilligers van gemeenschapsorganisaties, kunnen een belangrijke impact hebben op het bevorderen van sociale inclusie van mensen met een verstandelijke beperking. Volgens de literatuur zouden inclusieve groepen die gelijke ervaringen bieden aan mensen met of zonder een beperking, door deelname aan zinvolle activiteiten, meer succes hebben bij het bevorderen van sociale inclusie van mensen met een beperking (Gooding et al., 2017).

Voorafgaande ondersteuningsstrategieën bevinden zich op verscheidene niveaus terwijl in de praktijk vaak op het microniveau wordt ingezet. Recent is in de literatuur steeds meer aandacht gekomen voor 'gezellige ontmoetingen' als een waardevol middel om sociale inclusie te verwezenlijken. Hierbij ligt de focus niet op het individu maar op de context of plaats en de acties van 'publieke' anderen en ondersteunend personeel. Deze ontmoetingen verschaffen inzicht in de praktijken die sociale inclusie ondersteunen op niveau van het individu (micro),

alsook de bredere sociale omgeving (macro) (Bigby & Wiesel, 2011). Bigby en Wiesel (2015) benadrukten bijvoorbeeld tijdens hun analyse de rol van het ondersteunend personeel bij het realiseren van de gezellige ontmoetingen. Nochtans is dit slechts één van de vele factoren die de aard van ontmoetingen beïnvloeden tussen mensen met of zonder een verstandelijke beperking (Wiesel & Bigby, 2014). De verantwoordelijkheid om sociale inclusie te bevorderen ligt niet alleen bij het individu of de voorzieningen maar ook bij de bredere samenleving (Bigby & Wiesel, 2011).

1.4.1 Gezellige ontmoetingen

Oorspronkelijk werd de term 'gezellige ontmoetingen' geïntroduceerd door de stedelijke geografen Fincher en Iveson (2008). Deze hebben zich gebaseerd op het werk van Georg Simmel (1950), stadssociologen van de school van Chicago en stadsgeografen. Het onderliggende idee is dat moderne steden worden gekenmerkt door sociale heterogeniteit, aangezien veel verschillende soorten mensen worden samengebracht. Ontmoetingen met vreemden zijn een centraal kenmerk van het stadsleven, alsook inherent aan wat het betekent om sociaal opgenomen te worden in de stad. De stedelijke gebieden brengen veel verschillende soorten mensen samen. Deze stedelijke ontmoetingen (urban encounters) bieden een mogelijkheid om met verschillen om te gaan (Werbner, 2017). Fincher en Iveson (2008) stellen dat het belangrijk is om in het stadsleven te streven naar gezellige ontmoetingen met als doel mensen te ontmoeten die anders zijn, zonder het idee een homogene groep te worden.

Later brachten Wiesel en Bigby (2011) het concept 'gezellige ontmoetingen' in verband met de inclusie van mensen met een beperking. Het doel van de wetenschappers was om zowel de vormen van betekenis die aan sociale inclusie worden gegeven te begrijpen, alsook om de mogelijkheden ervan uit te werken in het alledaagse leven van mensen met een verstandelijke beperking. Hun voorstel was om gezellige ontmoetingen in het Westen te beschouwen als een dimensie van sociale inclusie bij mensen met een verstandelijke beperking, wat vervolgens de aanleiding was tot een vruchtbare tak van empirisch onderzoek. Vanuit dit perspectief worden gezellige ontmoetingen gezien als belangrijke momenten van verbondenheid die kunnen uitgroeien tot deelname aan de gemeenschap en langdurige relaties in de samenleving (Bigby & Wiesel, 2011). Bigby en Wiesel (2018) onderzochten op basis van stadsgeografische benaderingen publieke ontmoetingen met vreemden in ruimtes en plaatsen. Dit ging over toevallige wandelingen op straat en in winkelcentra, tot georganiseerde activiteiten en

evenementen. Ook documenteerden ze de mogelijkheden van die ontmoetingen bij het creëren van blijvende alledaagse praktijken van sociale inclusie.

Onderzoekers schuiven vier condities naar voor om gezellige ontmoetingen te faciliteren. Allereerst zullen mensen met een verstandelijke beperking zich comfortabel voelen in een gastvrije omgeving. Verder is ook een gemeenschappelijk doel van belang. Op georganiseerde activiteiten zoals bijvoorbeeld een werkplek waar mensen met elkaar in contact komen, kunnen deze gemeenschappelijke doelen worden nagestreefd. Na verloop van tijd kan een groepsgevoel worden ontwikkeld. Daarenboven zijn niet-competitieve activiteiten ook een voorwaarde om deze ontmoetingen te realiseren. Competitieve activiteiten hebben namelijk de neiging om mensen met een verstandelijke beperking uit te sluiten. Tot slot zijn ingebouwde grenzen ook van belang. Hiermee worden duidelijke regels en rollen voor sociale interacties bedoeld die geen onderhandeling inhouden. Volgens de onderzoekers is het nuttig dat rollen duidelijk zijn, zodat mensen weten wat anderen van hen verwachten (Bigby & Wiesel, 2011, 2015; Bredewold et al., 2016; Simplican et al., 2014; Wiesel & Bigby, 2014, 2016; Wiesel et al., 2013).

Naast de verschillende vormen van sociale interactie tussen mensen met een verstandelijke beperking en mensen zonder een verstandelijke beperking op publieke en semipublieke plekken (Bigby & Wiesel, 2018; Bos, 2016) is er ook aandacht besteed aan de rol van honden (Bould et al., 2018), ondersteunende hulpverleners (Bigby & Wiesel, 2015) en buurtinitiatieven (Bredewold et al., 2019). In Nederland heeft een studie van Bredewold et al. (2019) plaatsgevonden naar de ruimtelijke en sociale condities om deze gezellige ontmoetingen te organiseren. Het onderzoek schuift naast een gedeeld doel en ingebouwde grenzen, ook nog een derde voorwaarde naar voor. Deze voorwaarde betreft de vrijheid om zich al dan niet te engageren, ondersteund door open plaatsen waar mensen gemakkelijk in en uit kunnen lopen. De studie wijst op het belang van deze voorwaarden om gezelligheid te bevorderen in projecten die sociale inclusie faciliteren. Deze voorwaarden waren bevorderlijk voor gezellige ontmoetingen, maar leidden niet tot langdurige zorgrelaties of vriendschappen. De ontmoetingen zijn niet veeleisend, wat het aantrekkelijk maakt voor beide partijen. Over het algemeen wijzen de bevindingen er op dat men niet kan verwachten dat sociale inclusie leidt tot zowel diepe vriendschappen als gezelligheid (Bredewold et al., 2019).

Er kunnen drie vormen van gezellige ontmoetingen worden onderscheiden namelijk gedeelde identificatie, erkenning en gekend worden. Allereerst de gedeelde identificatie waarbij momenten van vriendelijke interactie met vreemden rond een gedeelde activiteit vervat zitten. Een voorbeeld is bij sportevenementen, waar twee deelnemers gedeelde identificatie ervaren met anderen, als fans van hun favoriete teams. Een volgende vorm is de erkenning van mensen met een verstandelijke beperking. Dit omvat de vluchtige en vriendschappelijke interacties waarbij mensen met een verstandelijke beperking worden erkend door vreemden zonder gelegenheid tot gedeelde, zelfs kortstondige identificatie. Dergelijke ontmoetingen erkennen niet alleen de aanwezigheid van mensen met een verstandelijke beperking, maar ook hun recht om een openbare ruimte te gebruiken op een manier die anders kan zijn dan die van anderen. Een voorbeeld is het glimlachen naar mensen met een verstandelijke beperking in openbare gelegenheden. Tot slot de herhaalde ontmoetingen en het gekend worden als vorm van gezellige ontmoetingen. Door herhaalde ontmoetingen worden mensen met een verstandelijke beperking bekend bij anderen. Herhaalde ontmoetingen vonden plaats in verschillende buurten, verenigingen, kerken of cafés. Deze vormen van gezellige ontmoetingen zijn een belangrijke stap in het realiseren van sociale inclusie (Bigby & Wiesel, 2018).

Daarnaast zijn er ook drie vormen van minder inclusieve ontmoetingen naar boven gekomen in de literatuur. In de eerste plaats brachten sommige ontmoetingen uitsluiting teweeg. Mensen met een verstandelijke beperking ervaren gevoelens van ongeduld, angst, neerbuigende opmerkingen, of niet welkom zijn in de gemeenschap. In sommige gevallen leken deze reacties veroorzaakt door hun aanwezigheid in het openbaar, en in andere gevallen als reactie op hun gedrag in de openbare ruimte dat als onaanvaardbaar werd beschouwd of in strijd was met sociale normen. Ook kunnen ontmoetingen plaatsvinden in een afzonderlijke sociale ruimte, waar de deelnemers voornamelijk medebewoners met een beperking of personeel waren. Ten slotte waren er ook de 'non-encounters' waarbij interactie afwezig bleef, zelfs geen vluchtige uitwisseling van herkenning (Bigby & Wiesel, 2018).

Concluderend worden 'gezellige ontmoetingen' als een waardevol instrument gezien om sociale inclusie te bevorderen. Een verscheidenheid aan onderzoekers erkennen het potentieel van gezellige ontmoetingen voor het bevorderen van sociale inclusie (Bigby & Wiesel, 2018; Bredewold et al., 2016, 2019; Bigby et al., 2018; Simplican et al., 2014). Naast hechte langdurige relaties wordt de aandacht ook gericht op het investeren in gezellige

ontmoetingen als oppervlakkige, vluchtige interacties op openbare plaatsen zoals straten, pleinen en parken (Wiesel & Bigby, 2016). Het concept vergroot het bewustzijn omtrent de vluchtige relaties in de openbare ruimte die deel uitmaken van het sociale leven als burger (Brownlie & Anderson, 2017; Richaud, 2018; Werbner, 2017).

2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Sinds de opkomende kritieken op de grote instellingen in de jaren '60, waar ik deze masterproef mee heb ingeleid, wordt het ideaal van sociale inclusie door beleidsmakers en onderzoekers omarmd. Inclusie is vandaag een centraal thema zowel op nationaal als op internationaal vlak. Huidig nationaal en internationaal beleid kunnen in belangrijke mate een invloed uitoefenen op de sociale inclusie van mensen met een verstandelijke beperking in de gemeenschap (Schalock et. al., 2018). Ondanks verschillende hervormingen op nationaal en internationaal niveau om sociale inclusie te verwezenlijken, blijft de toepassing ervan in het leven van mensen met een beperking ongrijpbaar en divers, vooral voor mensen met een verstandelijke beperking (Hall, 2009).

Doorheen de jaren heerst een voortdurende discussie over het concept, toch zijn de meeste auteurs het erover eens dat sociale inclusie inhoudt dat men sociale relaties heeft met mensen zonder een beperking en actieve deelname aan de reguliere samenleving mogelijk is (Simplican et al., 2014). Vandaaruit heb ik er ook voor gekozen om binnen deze masterproef de definitie van Simplican et al. (2014) te hanteren. Echter blijft de vraag hoe de sociale inclusie van mensen met een beperking kan worden bevorderd, zowel voor beleidsmakers als voor onderzoekers een raadsel (Bredewold et al., 2019). Ook in Vlaanderen wordt sociale inclusie op de politieke agenda gezet maar zijn blijvende uitdagingen zichtbaar in de vertaling naar de praktijk (Council of Europe, 2016).

In de recente literatuur wordt gewezen op de term 'gezellige ontmoetingen' als een innovatieve ondersteuningsstrategie bij het bevorderen van sociale inclusie. Gezellige ontmoetingen bieden een nieuwe lens voor het begrijpen van sociale inclusie van mensen met een verstandelijke beperking (Bigby & Anderson, 2020). In tegenstelling tot Nederland is in Vlaanderen het concept minder bekend. Vandaaruit wou ik met deze masterproef de gelegenheid creëren om ook hier het concept 'gezellige ontmoetingen' onder de aandacht te brengen. Graag wil ik in kaart brengen in welke mate het concept 'gezellige ontmoetingen' aanwezig is in de Vlaamse context binnen de ondersteuningspraktijk voor mensen met een verstandelijke beperking. In deze masterproef wil ik verder gaan dan mijn eigen perspectief op dit concept. Door in gesprek te gaan met het ondersteunend personeel van volwassenen met een beperking, hoop ik een antwoord te formuleren op volgende onderzoeksvraag.

Is het concept 'gezellige ontmoetingen' aanwezig in de Vlaamse context binnen de ondersteuningspraktijk voor personen met een verstandelijke beperking?

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, zijn de volgende deelvragen geformuleerd.

- *Welke types 'gezellige ontmoetingen' worden gedefinieerd?*
- *Welke benaderingen worden gebruikt om kansen voor gezellige ontmoetingen te creëren? En welke belemmeringen zijn er in het creëren van deze gezellige ontmoetingen?*
- *Wat is de rol van de begeleiding of de ondersteuningspraktijk in het creëren van deze gezellige ontmoetingen?*

3 Methodologisch kader

Volgend methodologisch luik gaat dieper in op de context, de dataverzameling, de data-analyse en de kwaliteitscriteria van dit onderzoek. Allereerst wordt de context toegelicht waarbinnen het onderzoek vorm zal krijgen. Verder bespreek ik de instrumenten die gehanteerd worden om de data te verzamelen, gevolgd door een beeld van de onderzoekspopulatie. Daarenboven bespreek ik de data-analyse waarbinnen de thematische analyse en verwerking van gegevens toegelicht wordt. Tenslotte wordt stilgestaan bij de ethiek en kwaliteitscriteria voor dit onderzoek.

3.1 Centraal concept 'gezellige ontmoetingen'

Om tot enige operationalisering te komen van het concept 'convivial encounters', heb ik me geïnspireerd op het proefschrift van Bredewold (2014), genaamd 'Lof der oppervlakkigheid'. Ze heeft gebruik gemaakt van een analysekader waarin de verschillende mogelijke vormen van geven en ontvangen in een ontmoeting tussen personen met en zonder beperking zijn weergegeven (zie Tabel 1). Het ontwerp van dit analysekader is gebaseerd op diverse wetenschappelijke onderzoeken die inzicht geven in uitwisselingen tussen personen. Verder zijn er diverse bronnen geraadpleegd die nader ingaan op de ontmoetingen tussen personen met en zonder beperking. Uit onderzoek komt naar voor dat in elk interactiepatroon de balans tussen geven en ontvangen anders zal zijn. Allereerst 'liefdadigheid', waarbij de persoon met een beperking ontvangt in het contact en de persoon zonder beperking vooral geeft. Vervolgens wordt bij het interactiepatroon 'uitbuiting' de persoon met een beperking veel ontnomen. Ook bestaat de mogelijkheid dat er helemaal geen uitwisseling is, wat aansluit bij het interactiepatroon 'geen contact'. Tot slot 'wederkerigheid' waar het niet één partij is die neemt of geeft, maar geven en ontvangen beide partijen in het contact. Deze verschillende vormen van contact komen naar voor in de literatuur, en zijn in de onderstaande matrix weergegeven (Bredewold, 2014).

Tabel 1*Soorten interacties tussen personen met en zonder beperking*

		Persoon zonder beperking	
		Geven	Ontvangen
Persoon met beperking	Geven	Wederkerigheid	Uitbuiting
	Ontvangen	Liefdadigheid	Geen contact

Noot. Aangepast overgenomen uit *Lof der oppervlakkigheid: Contact tussen mensen met een verstandelijke of psychiatrische beperking en buurtbewoners* (p. 169), door F.H. Bredewold, 2014, UvA Scripties (<https://hdl.handle.net/11245/1.403277>).

Binnen dit onderzoek wordt de ontmoeting tussen mensen met en zonder beperking en de patronen van geven en ontvangen die er tussen hen ontstaan centraal gesteld. Concreet gaat het in dit onderzoek om uitwisselingsrelaties tussen personen en niet om uitwisselingsrelaties tussen groepen. Daarenboven zou ik nog graag even willen schetsen wat de inhoud van de ontmoeting kan zijn. Hierbij is getracht om een ordening aan te brengen in wat gegeven en ontvangen zou kunnen worden om zodoende ook uitspraken te kunnen doen over de intensiteit van de ontmoeting tussen personen met en zonder een beperking. Om deze intensiteit van de ontmoeting te bepalen alsook te zien wat er uitgewisseld kan worden, is gezocht naar bijpassende indicatoren. Allereerst zijn de meetinstrumenten, ook wel contactladders genoemd, die willen aantonen hoe sociale processen in een buurt verlopen, onder de loep genomen. Vervolgens werd ook onderzoek die de betrokkenheid van burgers op elkaar in kaart brengt geanalyseerd (Jager-Vreugdenhil et al., 2008; Bredewold et al., 2010; Linders, 2010). Tot slot zijn onderzoeken die de functies van sociale netwerken beschrijven ook bekeken geweest (Brettschneider & Wilken, 2007; Scheffers, 2010).

Bovenstaand onderzoek heeft geleid tot zes indicatoren die in deze studie gehanteerd zullen worden (zie Tabel 2). Deze indicatoren komen aan bod in de semi-gestructureerde interviews, en lopen van oppervlakkig contact naar intensief contact (zie Tabel 2). De indicatoren geven enkel positief contact weer (Bredewold, 2014). Uit diverse onderzoeken blijkt dat wat er uitgewisseld wordt zeer waarschijnlijk iets aangeeft over de hechtheid van de relatie. Naarmate

de band nauwer wordt, is er een opklimmende tendens zichtbaar in het geven van respectievelijk aandacht, hulp en zorg (Jager-Vreugdenhil et al., 2008).

Tabel 2

Indicatoren omtrent wat er uitgewisseld kan worden tussen mensen met en zonder beperking

0.	Geen contact
1.	Oppervlakkig contact: elkaar groeten en een praatje maken op straat
2.	Diensten verlenen: klusjes in en om het huis, boodschappen doen, planten water geven, op kinderen passen, op huisdieren passen, meegaan naar de dokter of het ziekenhuis, dingen uitlenen en helpen in het huishouden
3.	Samen leuke dingen doen: bij elkaar op bezoek gaan en samen activiteiten ondernemen
4.	Advies en steun: Op elkaar letten, problemen met elkaar bespreken, zorg hebben voor elkaar, luisteren en raad geven
5.	Zorg: persoonlijke verzorging als wassen en helpen met aan en uitkleden en medische zorg (verzorgen van wonden en medicatie verstrekken)

Noot. Aangepast overgenomen uit *Lof der oppervlakkigheid: Contact tussen mensen met een verstandelijke of psychiatrische beperking en buurtbewoners* (p. 73), door F.H. Bredewold, 2014, UvA Scripties (<https://hdl.handle.net/11245/1.403277>).

3.2 Onderzoekscontext – De Bron

Deze studie vond plaats in De Bron te Beveren, waar ik ook gedurende zeven maanden stage liep. In de Bron worden volwassen personen met een verstandelijke beperking begeleid, en wordt gestreefd naar een zo hoog mogelijke Kwaliteit van Leven. De mensen van het home worden bewoners genoemd, degene die naar het dagcentrum komen worden mede-werkers genoemd. Elke bewoner en mede-werker is een persoon met mogelijkheden waarbij zorg op maat belangrijk is. Er wordt totaalzorg aangeboden en continuïteit verzekerd in hun opvang en ondersteuning. De voorziening tracht ook te streven naar sociale inclusie van iedere bewoner binnen hun werking. Echter heeft de huidige Covid-19-pandemie dit niet eenvoudig gemaakt.

Bigby en Anderson (2020) geven aan dat het van belang is voor toekomstig onderzoek om het potentieel van binnenstedelijke locaties te verkennen. Het zijn plaatsen voor het creëren van kansen voor gezellige ontmoetingen. Hoogstwaarschijnlijk bieden ze een vergelijkbaar breed scala aan diverse groepen, organisaties en commerciële bedrijven, maar verspreid over een groter geografisch gebied. De Bron is gelegen in het centrum van Beveren, een gemeente in de Belgische provincie Oost-Vlaanderen. Bijgevolg trachtte ik te achterhalen hoe deze

voorziening al dan niet bewust, mogelijkheden creëert voor gezellige ontmoetingen tussen mensen met en zonder een verstandelijke beperking.

3.3 Dataverzameling

Binnen deze masterproef wordt gebruik gemaakt van een exploratief kwalitatieve onderzoeksmethode. Kwalitatief onderzoek probeert zo goed mogelijk te begrijpen hoe de ander zijn situatie ervaart (Jonker & Pennink, 2004). Voorgaand onderzoek naar gezellige ontmoetingen baseert zich veelal op observaties, echter zouden innovatieve methoden zoals interviews een licht kunnen werpen op wat mensen met een verstandelijke beperking waarderen aan gezellige ontmoetingen. Dergelijk werk kan belangrijk zijn bij de invulling en het creëren van mogelijkheden voor gezellige ontmoetingen (Anderson & Bigby, 2020; Wilson et al., 2017). Vandaaruit heb ik voor het opzetten van dit onderzoeksdesign gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden, ook wel triangulatie genoemd. Dit is een manier om de kwaliteit van onderzoek te versterken die verschillende vormen van dataverzamelingen combineert (Glesne, 2011). Binnen deze masterproef heb ik gekozen om kwalitatieve data te verzamelen aan de hand van participerende observaties, de Photovoice-methode en semi-gestructureerde interviews. Om het overzicht te bewaren, heb ik een matrix (zie Tabel 3) toegevoegd. Hier tracht ik weer te geven welke deelvragen beantwoord worden met welke methodiek.

Tabel 3*Matrix deelvragen, geïnterviewden en onderzoeksmethoden*

Deelvragen	Interviews		Methode		
	Begeleiding (micro)	Staf (meso)	Observatie	Interviews	Photovoice
<i>Welke types 'gezellige ontmoetingen' worden gedefinieerd?</i>	X			X	X
<i>Welke benaderingen worden gebruikt om kansen voor gezellige ontmoetingen te creëren? En welke belemmeringen zijn er in het creëren van deze gezellige ontmoetingen?</i>	X	X		X	
<i>Wat is de rol van de ondersteuningspraktijk of de begeleiding in het creëren van deze gezellige ontmoetingen?</i>	X	X	X	X	

3.3.1 Photovoice

Photovoice gebruikt fotografie om communicatie en onderzoek toegankelijker te maken. Tegelijkertijd kan deze methodiek een bijdrage leveren aan succesvolle participatie van mensen binnen een onderzoek (Radley & Taylor, 2003). Photovoice is gebaseerd op drie belangrijke theoretische kaders. Allereerst het participatief onderwijs van Paulo Freire waar de nadruk komt te liggen op het delen van individuele ervaringen. Vervolgens komt ook de feministische theorie naar voor als belangrijk kader. Binnen deze theorie staat het participeren van mensen uit onderdrukte groepen centraal. Tot slot is ook de 'documentary photography' van belang waarbij foto's gebruikt worden om de aandacht te vestigen op bepaalde sociale kwesties (Given et al., 2011; Keller et al., 2008). Door beroep te doen op deze theorieën tracht de Photovoice-methode de kwaliteit en validiteit van onderzoek te verbeteren (Streng et al., 2004). Photovoice is een methodologie die ook gebaseerd is op de overtuiging dat mensen experts zijn van hun eigen leven (Wang et al., 2004).

Concreet wordt in de Photovoice-methode gevraagd aan de participanten om foto's te nemen van onderwerpen die belangrijk zijn voor hen. Binnen dit onderzoek heb ik gevraagd aan de begeleiding om plaatsen te fotograferen waar een ontmoeting plaatsvindt tussen mensen met en zonder een beperking. Iedere begeleider kreeg een wegwerptoestel, waarmee ze gedurende de maanden december, januari en februari foto's konden nemen van deze gezellige ontmoetingen. Het voordeel van een wegwerptoestel is dat een beperkt aantal foto's genomen kunnen worden. De participanten werden gevraagd om selectief na te denken welke ontmoetingen voor hen van belang en waardevol waren. Deze foto's werden besproken in dialoog met de onderzoeker. Ze deelden op deze manier hun levenservaring, expertise en kennis. Ook kan achterhaald worden welke betekenis mensen geven aan hun foto's (Given et al., 2011). Binnen deze methodiek dient de onderzoeker rekening te houden met de context waarin de foto's zijn genomen, met de subjectiviteit van de participanten en met de inhoud van de foto's (Pink, 2003; Keller et al., 2008).

3.3.2 Participerende observatie

De participerende observatie is een veel gebruikte vorm van dataverzameling binnen kwalitatief onderzoek. In deze methode krijgt de onderzoeker de gelegenheid om van binnenuit te ervaren wat de participanten meemaken (Baarda et al., 2013). Door home en dagcentrum De Bron te kiezen als onderzoekscontext, kreeg ik tijdens mijn stage de kans om gedurende zeven maanden te participeren aan de leefwereld van de participanten. Het is daarbij belangrijk dat de participanten bereid zijn om ervaringen te delen en de onderzoeker toe te laten in hun omgeving (Boeije, 2014). Het observationeel onderzoek van gezellige ontmoetingen is volgens Valentine en Sadgrove (2014) beperkt. Het zou namelijk de reflectieve oordelen van individuen over 'anderen' uit het oog verliezen. Op deze manier kan geen inzicht verschaft worden in de subjectieve ervaringen van deelnemers aan ontmoetingen. Bijgevolg heb ik er voor gekozen om ook gebruik te maken van semi-gestructureerde interviews om tegemoet te komen aan de beperkingen van observaties. In wat volgt, ga ik dieper in op dit instrument.

3.3.3 Semi-gestructureerde interviews

Om de ervaringen van het ondersteunend personeel over de gezellige ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking in kaart te brengen, maak ik gebruik van een semi-gestructureerd interview. De interviews zijn afgenomen aan de hand van een topiclijst (zie Bijlage 1). Het interview bevat een aantal richtvragen omtrent de ontmoetingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking. Deze vragen zijn tot stand gekomen op basis van

bestaande literatuur, en in samenspraak met mijn promotor. Grotendeels heb ik me voor de topiclijst geïnspireerd op het proefschrift 'Lof der oppervlakkigheid' van Bredewold (2014) aangezien zij onderzoek doet over dit onderwerp in Nederland (Bredewold et al., 2016; Bredewold et al., 2019). Dergelijke topiclijst behoudt de structuur gedurende het gesprek (Hartman & Lucassen, 2015). Daarenboven maakt een vast gehanteerde structuur het vergelijken tussen verschillende interviews mogelijk (Howitt, 2014). Naast deze vaststaande structuur, wordt ook ruimte voorzien waar participanten zelf onderwerpen onder de aandacht kunnen brengen. De interviewer zal zich flexibel opstellen zodat er gehoor kan gegeven worden aan ieders individueel verhaal (Tracy, 2012). Tegelijkertijd is het van belang om het doel van het onderzoek voor ogen te houden. Er mag namelijk niet te sterk afgeweken worden van de kern van het interview, dit wordt bewaakt aan de hand van de topiclijst (Plochg & Van Zwieten, 2007).

De interviews werden telkens, met toestemming van de participant, opgenomen zodat de onderzoeker deze nadien kon transcriberen. De transcripties werden uitgeschreven in het Algemeen Nederlands om de leesbaarheid te optimaliseren en dialecten waar nodig aan te passen. Verder werden inhoudelijk geen aanpassingen gemaakt.

3.3.4 Participanten

Voorafgaand onderzoek heeft zich grotendeels gericht op het bevragen van personen met een verstandelijke beperking. Ook werden er enkele van hun begeleiders bevraagd, maar vaak in mindere mate (Bredewold et al., 2016, 2020). Er is weinig empirisch onderzoek gedaan naar de perceptie van de begeleiders, alsook over hun benaderingen om ontmoeting mogelijk te maken (Wiesel et al., 2021). Echter blijkt de rol van deze begeleiders van belang te zijn (Bigby & Wiesel, 2015). Vandaaruit wou ik in dit onderzoek het perspectief van de begeleiding van personen met een verstandelijke beperking meer naar voor laten komen. Hiervoor heb ik een brief opgesteld, gericht aan de begeleiders van Home en Dagcentrum De Bron te Beveren (zie Bijlage 2). Mijn promotor opteerde om 8 begeleiders van personen met een verstandelijke beperking te spreken. Ik heb getracht om begeleiding te kiezen uit diverse woonvormen zodat ik de voorziening in zijn geheel onder de loep kon nemen (zie Tabel 4). Naast de begeleiding heb ik ook de personen op organisatieniveau gesproken (zie Tabel 5). In de Bron bestaat de staf uit de orthopedagoog en twee teamcoachen.

Tabel 4*Demografische gegevens van de begeleiding*

Participant	M/V	Begeleider in woonvorm	Datum afname interview
1	V	Home	15/02/2022
2	V	Dagcentrum	17/02/2022
3	V	Beschermd wonen	17/02/2022
4	V	Dagcentrum	18/02/2022
5	V	Dagcentrum	21/02/2022
6	M	Home	09/03/2022
7	V	Home	11/03/2022
8	V	Home	11/03/2022

Tabel 5*Demografische gegevens van de staf*

Participant	M/V	Functiebeschrijving	Datum afname interview
9	V	Staf	09/03/2022
10	V	Staf	21/02/2022
11	V	Staf	18/02/2022

Gedurende het onderzoek hadden participanten recht op informatie, om vrijwillig te beslissen om al dan niet deel te nemen aan het onderzoek en om hun deelname aan het onderzoek stop te zetten zonder hiervoor een reden te moeten geven en zonder dat hier voor hen consequenties aan vasthingen (Orb et al., 2001). Voordat het onderzoek van start ging, dienen alle betrokken participanten hun toestemming te geven. Hiervoor heb ik een geïnformeerde toestemming opgesteld (zie Bijlage 3).

3.4 Data-analyse

Door middel van Photovoice, participerende observaties en semi-gestructureerde interviews werden heel wat ruwe data geproduceerd (Van Staa & Evers, 2010). In kwalitatief onderzoek wordt op zoek gegaan naar een conceptueel kader waarbinnen de verzamelde data geordend kunnen worden. Vervolgens zorgt dit kader ervoor dat de data op een gestructureerde manier beschreven worden (Baarda et al., 2013). Deze data werden geanalyseerd aan de hand van thematische analyse.

3.4.1 Exploratief onderzoek: Photovoice en participerende observaties

Graag wou ik aan de hand van Photovoice en participerende observaties de context exploreren waarin deze gezellige ontmoetingen zich afspelen. Zowel de Photovoice-methode alsook de participerende observaties hadden niet tot doel mijn onderzoeksvraag te beantwoorden. Beide onderzoeksmethoden zag ik als een middel om inzicht te krijgen in de context waar deze gezellige ontmoetingen plaatsvinden.

Allereerst was ik van start gegaan met de Photovoice-methode. De begeleiding kreeg de opdracht om foto's te verzamelen omtrent ontmoetingen tussen mensen met en zonder een verstandelijke beperking in de samenleving. Hierdoor kreeg de begeleiding ook de kans om een eerste kennismaking met het onderwerp te hebben. Ze werden aangezet om eens na te denken over de plaatsen waar deze ontmoetingen plaatsvinden, en deze moesten ze vastleggen met de camera. Door deze foto's kreeg ik meer zicht op de contexten waar de ontmoetingen plaatsvinden.

Daarenboven heb ik gedurende mijn stageperiode de kans gekregen om participerende observaties te doen. Bijgevolg kon ik me onderdompelen in deze onderzoekscontext. Ik heb meerdere malen met de bewoners en mede-werkers activiteiten gedaan waar ontmoetingen tussen mensen met en zonder beperking voorkomen. De resultaten van de observaties en de participaties werden neergeschreven in veldnota's (Mortelmans, 2020). Als onderzoeker heb ik al mijn opmerkingen en observaties in de vorm van een tekst uitgeschreven. De veldnota's waren uitgeschreven na de observatie waardoor ik aangewezen was op mijn geheugen om alles uit te schrijven. Een hulpmiddel bij het verwerken van de veldnota's was het schetsen van de fysieke ruimte waarin de observatie plaatsvond, ook wel behavioural mapping genoemd (Mortelmans, 2020). Deze getekende fysieke ruimte wou ik gebruiken om sociale interactiepatronen op aan te brengen zodat ik een visuele voorstelling van deze ontmoetingen heb.

Deze Photovoice-methode en participerende observaties waren voor mij kritisch etnografische momenten tijdens het onderzoeksproces waardoor ik meer voeling kreeg met de context van de ontmoetingen.

3.4.2 Thematische analyse

Binnen deze masterproef werd gekozen voor een thematische analyse om de data, semi-gestructureerde interviews, te analyseren. Deze methode biedt de mogelijkheid om data te identificeren, analyseren en rapporteren. De onderzoeker dient de uitgeschreven data te bestuderen met als doel er thema's uit op te maken (Braun & Clarke, 2006).

Volgens Howitt (2014) is een thematische analyse eerder een beschrijvende methode dan een methode om theorie te bekomen. De focus ligt op wat wordt gezegd in plaats van op welke manier. De onderzoeker krijgt een eerste kennismaking met de data door alle interviews uit te schrijven maar er wordt een diepere kennis van de data vereist. Dit kan bereikt worden door de data zelf te verzamelen, te transcriberen en meerdere keren door te nemen (Howitt, 2014). In dit onderzoek wordt het model van Braun en Clarke (2006) gehanteerd om een thematische analyse uit te voeren. Het model verloopt in zes fasen maar het is geen lineair proces waarbij de fasen elkaar opvolgen. Er vindt namelijk een dynamisch proces plaats waarbij heen en weer bewogen wordt over de verschillende fasen heen (Braun & Clarke, 2006). In wat volgt, wordt de inhoud van elke fase afzonderlijk besproken.

3.4.2.1 *Fase 1: Familiariseren met de data*

In deze fase zal de onderzoeker zich vertrouwd maken met de volledige inhoud van de beschikbare data (Braun & Clarke, 2006). Volgens Riessman (1990) is het transcriberen van de interviews een ideale manier om als onderzoeker vertrouwd te raken met de data. Doorheen deze data-analyse heb ik het onderzoeksmateriaal meermaals doornomen om een globaal beeld te krijgen van de gegevens en meer voeling te krijgen met de data.

3.4.2.2 *Fase 2: Initiële codering van de data*

Binnen deze fase heb ik de data gecodeerd aan de hand van enkele thema's. Hier heb ik een triangulatie aan coderingsmethodes gebruikt, aangezien de data zowel inductief als deductief worden geanalyseerd. Allereerst zal een analyse plaatsvinden vanuit de thema's van de interviewleidraad. Ten tweede vertrekt een analyse vanuit de onderzoeksvragen. De verzamelde data dienen als bronmateriaal om antwoorden te vinden op de onderzoeksvragen. Tot slot vertrekt een analyse vanuit de data zelf, welke 'onbevraagde' thema's komen in de verschillende interviews naar voren. Door de data op verschillende manieren te benaderen is er een diepe analyse met mogelijkheid om meer verbanden en/of verschillen te zien (Braun &

Clarke, 2006). Door zinnen in hun geheel systematisch te coderen, heb ik codes toegekend aan de data.

3.4.2.3 Fase 3: Zoeken naar thema's gebaseerd op de initiële codering

Gedurende deze fase ben ik op zoek gegaan naar overkoepelende thema's waarin de verschillende codes kunnen ondergebracht worden. Tijdens deze fase kan het helpen om een visuele representatie op te stellen (Braun & Clarke, 2006). Bijgevolg heb ik een overzichtelijk schema gemaakt waarin de overkoepelende thema's worden weergegeven (zie Bijlage 4).

3.4.2.4 Fase 4: Herbekijken van de verzamelde thema's

In deze fase heb ik de verschillende thema's herbekeken en gezocht naar eventuele verbindingen tussen gemeenschappelijke thema's (Braun & Clarke, 2006). Door de data te organiseren, kon ik mijn initiële thema's en subthema's bijsturen. Deze heb ik ook vergeleken met de bestaande data, en mijn notities uit voorafgaand explorerend onderzoek.

3.4.2.5 Fase 5: Thema's definiëren en benoemen

De vijfde fase heeft tot doel het definiëren van de bestaande thema's en identificeren van de essentie van elk thema (Braun & Clarke, 2006). Hiervoor heb ik een overzichtelijk schema opgesteld waar de thema's en subthema's in worden weergegeven (zie Bijlage 5).

3.4.2.6 Fase 6: Rapportering

Tot slot werden de thema's die als bronmateriaal bijdragen tot het beantwoorden van de onderzoeksvragen verder verdiept en uitgeschreven bij de 'Resultaten' van het onderzoek. Bijhorende en relevante citaten van de participanten worden gebruikt als ondersteuning en verduidelijking van het onderzoeksmateriaal. Deze resultaten vormen volgens Braun en Clarke (2006) een beknopt, logisch, samenhangend en interessant geheel van het onderzoek.

3.5 Ethiek en kwaliteit van het onderzoek

3.5.1 Ethiek van het onderzoek

Tijdens het opzetten en uitvoeren van het onderzoek was ik me als onderzoeker bewust van mijn eigen rol en verantwoordelijkheden. Gedurende het onderzoek ben ik als onderzoeker verplicht om alle maatregelen te nemen om het onderzoek ethisch correct te laten verlopen. Graag wou ik ethiek ook ruim kaderen. In onderzoek is ethiek een onderdeel van 'wetenschappelijke integriteit'. Dankzij deze term ben ik breder beginnen nadenken over mijn plaats als onderzoeker in een ruimer wetenschappelijk bedrijf, alsook de verantwoordelijkheden die hiermee gepaard gaan (Mortelmans, 2020). In wat volgt, zal ik dieper ingaan op drie ethische dimensies, namelijk: procedurele, situationele en relationele ethiek.

3.5.1.1 Procedurele ethiek

Procedurele ethiek omvat het geheel aan ethische principes die een onderzoeker in acht moet nemen bij het opzetten en uitvoeren van zijn onderzoek. Deze principes omvatten de geïnformeerde toestemming, het vermijden van misleiding, geen schade toebrengen en privacy garanderen (Sales & Folkman, 2000).

Allereerst is dit in deze studie naar voor gekomen via de geïnformeerde toestemming. In deze toestemming geef ik voldoende informatie over het onderzoek, hun rol en het vrijwillig karakter. Ook ben ik alert geweest omtrent het beschermen van de privacy van de participanten. In de transcripties en veldnota's heb ik alle namen van zowel bewoners en mede-werkers alsook begeleiding geanonimiseerd door gebruik te maken van hun initialen. Vervolgens heb ik hun gezichten op de genomen foto's bewerkt zodat ze onherkenbaar zijn. Daarenboven ben ik professioneel en planmatig aan de slag gegaan bij zowel de interviews alsook de observaties. Hierdoor heb ik de reputatie van een sociale wetenschapper goed gedaan, en heb ik een positieve ervaring nagelaten bij de voorziening. Persoonlijk vind ik dit een aandachtspunt voor toekomstige onderzoekers zodat ze ook de toegang krijgen tot deze onderzoekssetting. Tot slot bevat deze studie geen verborgen onderzoek aangezien de bewoners alsook de mede-werkers op de hoogte waren van deze studie. Het was een bewuste keuze om altijd open en transparant te communiceren over mijn rol als stagiaire en later over mijn rol als onderzoeker. Hierdoor wordt ook een vertrouwensband tussen onderzoeker en participant opgebouwd (Mortelmans, 2020).

3.5.1.2 *Situationele ethiek*

In de realiteit hebben bovenstaande voorgeschreven regels weinig nut bij ethische kwesties die naar voor komen in de praktijk. Wanneer een dilemma opduikt, is het aan de onderzoeker om in dat moment beslissingen te nemen die ethisch te verdedigen zijn alsook beantwoorden aan de basisregels van de procedurele ethiek.

Guilleman en Gillam (2004) schuiven een aantal belangrijke handvaten naar voor, die ik in acht heb genomen tijdens deze dataverzameling. Door bewust om te gaan met de ethische dimensies van het dagelijks leven, heb ik me gerealiseerd dat ethiek niet stopt bij de geïnformeerde toestemming. Ook ben ik ten alle tijden gevoelig geweest voor belangrijke ethische momenten. Als onderzoeker dien ik in staat te zijn om in de dagelijkse praktijk situaties te herkennen waar de ethiek in gevaar kan komen. Het onderzoek vond plaats op mijn stageplaats, waardoor ik een vorm van 'backyard research' deed (Glesne, 2011). Enerzijds gaf het waardevolle informatie maar anderzijds moest het ook voorzichtig worden benaderd. Hier vond ik het van belang om mijn rol als orthopedagoog en onderzoeker duidelijk te expliciteren naar de begeleiding toe. Bijgevolg heb ik ook eerst mijn stage afgerond voordat ik aan de afnames van de interviews begon. Tot slot heb ik stilgestaan bij de ethische dilemma's die zich kunnen stellen, om vervolgens op een gepaste manier te reageren. Hierbij zijn de regels van de procedurele ethiek een leidraad geweest maar tegelijkertijd heb ik als onderzoeker in een concrete situatie de voor- en nadelen afgewogen en hiernaar gehandeld.

3.5.1.3 *Relationele ethiek*

Tot slot vraagt de relationele ethiek aandacht voor de ethisch correcte, respectvolle en waardige relatie tussen een onderzoeker en zijn participanten. Kwalitatief onderzoek is een voortdurende en intensieve interactie tussen onderzoeker en participanten (Soltis, 1989). Gedurende het onderzoeksproces heb ik de participanten herinnerd aan de mogelijkheid om uit het onderzoek te stappen. Sommige kunnen spijt hebben van hun toestemming en durven het niet te zeggen. Door hen te herinneren aan het vrijwillige karakter van het interview, tracht ik dit te voorkomen.

3.5.2 *Kwaliteit van het onderzoek*

Bij het vaststellen van de kwaliteit van een onderzoek, wordt de betrouwbaarheid en validiteit mee in rekening genomen. Validiteit kan soms kortweg omschreven worden als 'waarheid'

(Silverman, 2018). De validiteit van het onderzoek houdt in dat de onderzoeker met zijn onderzoeksinstrument meet wat hij beweert te meten (Mortelmans & Neels, 2020).

Bij het analyseren van de validiteit van het onderzoek, wordt zowel de interne als externe validiteit onderzocht. Enerzijds verifieert de interne validiteit de kwaliteit van de methode, dataverzameling en analyse (Benders, 2020). In dit onderzoek heb ik de interne validiteit bewaakt door gebruik te maken van een vooropgestelde topiclijst tijdens de interviews. Verder heb ik ook gebruik gemaakt van de triangulatie methode om de geloofwaardigheid van de resultaten te verhogen. Anderzijds externe validiteit dat verwijst naar de transfereerbaarheid van de resultaten van het onderzoek naar de populatie, waaruit de steekproef van het onderzoek werd getrokken (Benders, 2020). Om tegenmoet te komen aan deze externe validiteit, werden willekeurig begeleiders geselecteerd in deze studie. De participanten kwamen vanuit eenzelfde voorziening maar ik heb getracht om begeleiding uit verschillende woonvormen te selecteren waaronder het dagcentrum, home en beschermd wonen. Ook heb ik variatie aangebracht in het aantal jaren ervaring in deze onderzoekscontext.

Om de betrouwbaarheid te toetsen moet een instrument dezelfde resultaten opleveren wanneer het opnieuw gebruikt wordt (Benders, 2020; Stenfors et al., 2020). Vandaaruit tracht ik door de onderzoeksmethode uitvoerig te beschrijven, de verschillende stappen in het onderzoeksproces te verduidelijken. Hierdoor krijgen toekomstige onderzoekers de kans om tot gelijkaardige resultaten te komen.

4 Resultaten

4.1 Thema 1 - Types 'gezellige ontmoetingen'

Uit de literatuurstudie is naar voor gekomen dat er verschillende types ontmoetingen bestaan. Enerzijds de ontmoetingen die sociale inclusie bevorderen namelijk: gedeelde identificatie, gekend worden en erkenning. Anderzijds ontmoetingen die minder inclusief werken waaronder uitsluiting, ontmoetingen in een afzonderlijke sociale ruimte en geen ontmoetingen. Doorheen het analyseren van de interviews zijn er enkele types naar voor gekomen waar ik de lezer graag in meeneem.

4.1.1 Gekend worden en erkenning

Geïnterviewden brachten voornamelijk ontmoetingen aan die bevorderlijk waren voor het stimuleren van inclusie. Hier sprongen twee types voor mij bovenuit namelijk erkenning en gekend worden. Het merendeel van de ontmoetingen uit zich in oppervlakkige en vluchtige interacties. Volgens de begeleiding gaat het om vriendelijke interacties waar personen met een verstandelijke beperking erkend werden door vreemden zoals bijvoorbeeld tijdens een begroeting.

Vaak deden deze momenten van alledaagse erkenning zich voor in de context van dienstverlenende transacties zoals bij aankopen in de winkel of op de markt. De winkeliers en marktkramers tonen de bereidheid om met geduld om te gaan met personen met een verstandelijke beperking.

Vooraf het marktbezoek. We doen onze vaste route. Er is veel passage en veel bedrijvigheid. Je komt veel volk tegen. Het blijft wel altijd oppervlakkig zoals een 'goeiendag' of ze moesten eens volk tegen komen dat ze kennen. Er wordt dan wel eens een babbel gedaan. (Begeleider)

Vaak komen ze in contact als er een marktgroep is. Dit is de meest toegankelijke toegangspoort om anderen te leren kennen of terug te zien. (Begeleider)

Vervolgens haalden de geïnterviewden aan dat door herhaalde gezellige ontmoetingen, na verloop van tijd, mensen met een verstandelijke beperking bekend werden bij anderen. Bij het peilen naar de verwachtingen over deze ontmoetingen kwam naar voor dat mensen met een verstandelijke beperking soms hogere verwachtingen hadden. Een geïnterviewde haalde aan

dat bepaalde bewoners graag van bekenden tot vrienden zouden gaan. Deze herhaalde ontmoetingen vonden voornamelijk plaats in Beveren. Tijdens het wandelen, een marktbezoek, een café-bezoek of vrijetijdsactiviteiten werden de bewoners gekend en aangesproken op straat.

Ze worden ook wel herkend als de mannen van de Bron. (Begeleider)

4.1.2 Uitsluiting

Ondanks grotendeels positieve ervaringen met ontmoetingen waren er ook enkele voorvallen van uitsluiting aan bod gekomen tijdens de interviews. Bij het deelnemen aan de samenleving worden personen met een verstandelijke beperking soms geconfronteerd met ongeduld en neerbuigende opmerkingen. In sommige gevallen leken deze reacties veroorzaakt door hun aanwezigheid in het openbaar, en in andere gevallen als reactie op hun gedrag in de openbare ruimte dat als onaanvaardbaar werd beschouwd of in strijd was met sociale normen, zoals luidruchtig zijn.

Je krijgt wel altijd blikken. Je hebt altijd blikken. Zo over laatst, een paar weken terug, gingen we iets extra drinken in de Plato. Toen heb ik ook een koppel horen zeggen van 'Ze zijn hier weer. Als die er zijn, gaan we wel naar ergens anders.'. Dat ik dacht van 'We mogen toch ook nog buiten komen.'. (Begeleider)

4.2 Thema 2 - Benaderingen

4.2.1 Georganiseerde activiteiten door de begeleiding

Doorheen etnografisch onderzoek aan de hand van Photovoice en participerende observaties zijn een aantal contexten naar voor geschoven waar ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking plaatsvinden. Na bevragingen van de begeleiding werd duidelijk dat het merendeel van de activiteiten georganiseerd wordt door hen. Er zijn een aantal vaste activiteiten zoals het marktbezoek, wandelen, dieren en vuil rapen die wekelijks terugkomen. Door het herhaalde karakter van deze activiteiten, zijn deze personen met een verstandelijke beperking gekend in Beveren.

Het is eigenlijk ook vanuit deze activiteiten héél hard gegroeid, dat we ook héél zichtbaar zijn. (Begeleider)

Foto 1

Wandeling

Een geïnterviewde haalde zelf aan dat het doel van het marktbezoek voor de personen met een verstandelijke beperking niet is om inkopen te doen, maar omdat ze in ontmoeting kunnen treden met anderen.

Het is voor een héél aantal van onze gasten de hoofdreden om naar de markt te gaan. Het is niet omdat daar boodschappen voor hen worden gedaan. Deze kunnen ook in Delhaize gebeuren maar omdat er veel mensen van Beveren lopen die ze kunnen tegenkomen. Dat is echt een belangrijke. (Staf)

Verder ervaart de begeleiding ook ontmoetingen met buurtbewoners tijdens activiteiten zoals wandelen. Opvallend is dat deze ontmoetingen bevorderd worden als de personen zonder beperking aan het wandelen zijn met een hond.

Er is hier een mens uit de buurt met een hondje. Bewoonster E. had hem al eens aangesproken toen het raam open stond, en die kwam elke dinsdag als hij met de hond voorbij wandelde tot aan mijn raam zodat bewoonster E. de hond kon strelen. (Begeleider)

Hier kan ik aansluitend ingaan op de dierenactiviteit waar ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking gekoppeld zijn aan een activiteit met dieren. De geïnterviewde verwees naar de rust die dieren uitstralen naar personen met een verstandelijke beperking

toe. Vaak worden deze activiteiten begeleid door personen zonder een beperking waar de bewoners en mede-werkers mee in ontmoeting treden.

Tijdens het paardrijden gaan ze ook in ontmoeting met anderen. Er zijn op dat moment ook mensen die komen paardrijden. De dierengroep is ook zo'n plaats.
(Begeleider)

Ook zijn er ontmoetingen waar onze bewoners een dienst verlenen aan personen zonder een beperking zoals bij het vuil rapen. Er is een enorme appreciatie ontwikkeld voor hun activiteit 'zwerfvuil rapen'. Ze wandelen door Beveren om het zwerfvuil op te ruimen. Hun werk wordt erkend door de bewoners van Beveren, en ze krijgen hiervoor dikwijls complimenten. Vervolgens is er ook Hortus, een café dat op woensdagmiddag werd opgehouden door onze bewoners en mede-werkers van de Bron, alsook de mede-werkers van de Stroom. De geïnterviewden waren enthousiast over dit project. Voorlopig ligt het project stil door de Covid-19-pandemie.

Dat was zo'n mooi project. Ze kwamen er héél veel in contact met andere mensen. Dat was super... samenwerking en wisselwerking was super. De mensen zaten er dan, en moesten soms wat langer wachten want onze gasten brachten alles aan tafel maar de mensen namen dit er bij. Onze gasten, sommige deden al eens echt een babbeltje zoals M. van de Stroom. (Begeleider)

Foto 2

Hortus

Foto 3

Vuil rapen

Daarnaast is er ook het Project Individuele Taken (PIT) waar bewoners of medewerkers vrijwilligerswerk doen binnen een werkcontext. Een voorbeeld is Bewoner L. die auto's gaat wassen samen met de mensen van de technische dienst. Hier krijgen ze ook de kans om in ontmoeting te treden met collega's. De begeleiding wil met deze activiteiten inzetten op de sterktes en mogelijkheden van personen met een beperking. Een geïnterviewde haalde aan dat deze activiteiten ontmoetingen tussen personen met en zonder beperking faciliteren door hun laagdrempelig karakter. De activiteiten vinden plaats in de samenleving waardoor personen zonder beperking meer de gelegenheid hebben om in ontmoeting te treden.

In de hortus zitten we dan laagdrempeliger op vlak van de ontmoetingen. (Begeleider)

Naast deze vaststaande wekelijkse activiteiten, zijn er ook vrije momenten waar personen met een beperking in ontmoeting treden met personen zonder een beperking. Deze vinden voornamelijk plaats tijdens een café bezoek of vrijetijdsactiviteiten zoals sport.

Ik vind een schoon voorbeeld, de voetbalmatches. In het stadion ontmoeten ze een buurman van vroeger of ... (Begeleider)

Foto 4

Café-bezoek

4.2.2 Georganiseerde activiteiten door de gemeente

De geïnterviewden beaamden ook het engagement van de gemeente Beveren om deze ontmoetingen voor personen met een verstandelijke beperking mogelijk te maken. Zo is er bijvoorbeeld de Levensloop en de Beverse Feesten waar de bewoners van De Bron graag aan deelnemen. Het merendeel van de bewoners en mede-werkers van de Bron zijn gedomicilieerd in Beveren. Een geïnterviewde haalde aan dat de ontmoetingen bevorderd worden doordat ze zijn opgegroeid in Beveren.

Je ziet het ook als het Beverse of Aardbeienfeesten zijn, dat bewoners uitkijken naar ontmoetingen met vroegere burens en vrienden. (Staf)

Naast de deelname aan deze reguliere activiteiten in Beveren waar iedereen welkom is, haalden geïnterviewden aan dat de gemeente ook inzet op evenementen specifiek voor personen met een beperking. Hierdoor worden hun mogelijkheden om in ontmoeting te treden met personen zonder een beperking bemoedigd.

Als het hier Beverse Feesten zijn, is het een dag voor mensen met een beperking. Als het Aardbeienfeesten zijn, is het een dag voor senioren en mensen met een beperking. Het is altijd precies omvattend van 'Het is hun dag.'. (Begeleider)

De personen met een verstandelijke beperking kijken ook uit naar deze evenementen. Door de ontmoetingen tussen personen met een verstandelijke beperking onderling te bevragen, is naar boven gekomen dat personen met een verstandelijke beperking ongeremder en spontaner zijn in de omgang met elkaar. Dit verschilt van de ontmoetingen tussen personen met en zonder een beperking. Ondanks de meerderheid van de evenementen, aangehaald door de begeleiding, zich specifiek richt op personen met een beperking, geeft de begeleiding aan een evenwicht te zoeken in de deelname aan zowel reguliere als gesegregeerde evenementen.

Ja, de Beverse Feesten. Onze gasten gaan naar de fuif van de mindervalide maar we gaan er ook gewoon eens langs of we gaan er ook gewoon iets drinken. (Begeleider)

4.3 Thema 3 - Belemmeringen

4.3.1 Corona

Allereerst heeft de Covid-19-pandemie een groot deel van de ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking bemoeilijkt, aangezien het merendeel van de evenementen en activiteiten stilgelegd werd. De personen met een verstandelijke beperking zijn een kwetsbare doelgroep voor het corona-virus waardoor de begeleiding hun ontmoetingen had beperkt uit veiligheidsoverwegingen. Naarmate de personen met een verstandelijke beperking opnieuw meer konden deelnemen aan de maatschappij, merkte de begeleiding op dat mensen afstandelijker zijn geworden, wat de ontmoetingen bemoeilijkt.

Mensen geraken ook zelf in hun eigen isolement. Ik vind wel, iedereen is een beetje banger geworden. Er wordt bijvoorbeeld minder gevraagd 'Komt hij terug?' maar eerder van 'Wacht nog maar even, het is gevaarlijk.' Er is wat meer angst.

(Staf)

4.3.2 Mobiliteit

Verder ervaart de begeleiding mobiliteit ook als een drempel om in ontmoeting te treden met anderen. Het merendeel van de personen met een verstandelijke beperking is afhankelijk van een begeleider om naar buiten te gaan. Sommige zitten ook in een rolstoel waardoor voldoende personeel aanwezig moet zijn om deze vooruit te duwen. Indien de begeleiding met de bewoners en mede-werkers naar buiten gaat, blijken ze op een aantal drempels te botsen waaronder de toegankelijkheid van evenementen en gebouwen.

Ik vind als je naar de voetpaden kijkt in de gemeente Beveren. Vooral het stuk naar de markt, het ligt echt schuin. Dat is al één van de drempels die we ondervinden. We hebben ook een festival gedaan in de zomer. De gasten waren uitgenodigd maar de toiletten zijn dan op trappen. Het is dan jammer. (Begeleider)

Bewoner R. kan niet overal binnen geraken zoals op trappen, een lift durft hij niet altijd. Dat zal hem tegenhouden. Ook als hij ergens niet goed kan fietsen. Hij zal altijd eerder kijken vanuit 'Kan ik er geraken? Is het gemakkelijk voor mij?'. Dat speelt altijd een rol. (Begeleider)

4.3.3 Gebrek aan verbale en sociale vaardigheden

Tot slot is de meest voorkomende en aangehaalde drempel, een gebrek aan verbale en sociale vaardigheden om in ontmoeting te treden met anderen. Vaak gaat het om personen met een diepe verstandelijke beperking. Ze kunnen zich moeilijker uitdrukken en zijn onverststaanbaar voor anderen. Hierdoor ervaren personen zonder beperking ongemak door de stilte. Een geïnterviewde haalde aan dat onze maatschappij verbaal is ingesteld, mensen verwachten een wederzijdse inbreng tijdens een ontmoeting. Echter ervaren personen met een verstandelijke beperking moeilijkheden om nieuwe gespreksonderwerpen in te brengen in een gesprek.

Het gaat vaak over de zwakkere mensen omdat het moeilijker is om iets nieuws te vertellen. Hun eigen wereld is klein en de verbale mogelijkheden zijn beperkt.

Mensen verwachten ook een beetje input 'We zijn na vijf minuten uitgebabbeld. Wat moet ik er mee doen als we iets gaan drinken? Dat gaat niet.'. Het gewoon samen zijn, is moeilijk voor mensen. (Staf)

4.4 Thema 4 - Rol van de begeleiding of de ondersteuningspraktijk

4.4.1 Ondersteunende rol

Bovenstaande belemmeringen worden verlicht door de ondersteunende houding die begeleiding opneemt. In het ontstaan van de ontmoetingen zal de begeleiding modereren in een gesprek waar de communicatie moeilijk verloopt. Ze zullen bepaalde uitspraken verduidelijken of toelichten waardoor de ontmoeting kan plaatsvinden tussen personen met en zonder een beperking. Hierbij gaf een geïnterviewde aan dat ze zich altijd op de achtergrond

gaat plaats. Zo blijft het eigenaarschap in handen van de persoon met een verstandelijke beperking.

*Bij een andere persoon waar het spreken moeilijker loopt, kan je als moderator spelen van kijk 'Hij bedoelt dat' of 'Zij wil dat zeggen'. Dan vind ik dit mijn rol.
(Begeleider)*

Ook in het voortbestaan van deze ontmoetingen neemt de begeleiding een faciliterende rol op. Het merendeel van de bewoners en mede-werkers kunnen niet overweg met middelen om sociale contacten te onderhouden zoals bijvoorbeeld een gsm. Hier staat de begeleiding hen bij om het voortbestaan van de contacten te realiseren.

Naast de ondersteunende rol van de begeleiding naar de personen met een verstandelijke beperking, zal de voorziening een ondersteunende houding opnemen naar de begeleiding toe. Deze taak wordt opgenomen door de staf bestaande uit de orthopedagoog en twee teamcoachen. Tijdens hun interviews gaven ze aan begeleiding te proberen stimuleren om met de bewoners alsook mede-werkers naar buiten te gaan.

Als orthopedagoog is het dan minder zelf naar buiten komen, spijtig, maar wel in het stimuleren van de teams. Zelfs op momenten dat het praktisch moeilijk te organiseren is, om daar toch bij stil te staan. Zoals bijvoorbeeld in het Soet-Water of de Kreek, ze hebben het lastiger want meer rolwagens, verzorging, ... Toch stimuleren door te zeggen 'Probeer met twee gasten buiten te gaan', 'Probeer toch eens een koffie in Ter Vesten te drinken', 'Probeer toch eens naar de markt te gaan met de helft van de mannen.', 'Laat het niet zomaar los.' (Staf)

4.4.2 Sterktegericht werken

Begeleiding gaf aan eigenaarschap van personen met een verstandelijke beperking naar voor te schuiven. Graag wou de begeleiding personen zonder beperking laten kennismaken met de mogelijkheden van personen met een verstandelijke beperking. Begeleiding richt bewust initiatieven op om de buitenwereld de sterktes van hun bewoners en mede-werkers te laten zien.

We zijn meer dan mensen met een beperking. We zijn mensen met mogelijkheden dus spreek ons op die manier aan. (Begeleider)

4.4.3 Veiligheid bewaken

Tot slot kwam uit meerdere interviews naar voor dat begeleiding de veiligheid wil bewaken van personen met een verstandelijke beperking. Begeleiding ziet zichzelf als een veilige terugvalbasis voor het ontstaan en voortbestaan van deze ontmoetingen tussen personen met en zonder een beperking. Een geïnterviewde gaf aan dat het haar taak is om te zoeken naar een geschikte omgeving waar deze ontmoetingen plaatsvinden.

Allereerst het zoeken van geschikte plaatsen waarvan ik weet 'onze mannen zijn welkom en ze zijn in goede handen.'. Het is een veilige omgeving, ook de persoon die de 'leiding' krijgt, kan ik vertrouwen en is lief voor de gasten. (Begeleider)

In het naar buiten treden, is het merendeel van de personen met een verstandelijke beperking afhankelijk van hun begeleiding. Het creëert ook een veiligheid volgens de begeleiding. De geïnterviewden gaven aan dat uitbuiting voor komt bij personen met een verstandelijke beperking, en wijzen op hun aanwezigheid om dit te voorkomen. Ze geven aan dat uitbuiting voor komt als personen met een verstandelijke beperking zelfstandig op stap gaan. Vandaaruit heeft de begeleiding ook een beschermende rol voor personen met een verstandelijke beperking. Toch gaan een aantal bewoners of mede-werkers zelfstandig op stap buiten De Bron. Hiervoor zal de begeleiding ook veiligheidsinbouwen. Zo worden de bewoners of mede-werkers aangeleerd om bijvoorbeeld te bellen met een gsm bij problemen.

4.5 Thema 5 - Stimuleren

4.5.1 Microniveau

Doorheen de interviews kwam naar voor dat vrijwilligers een belangrijke rol spelen in het mede mogelijk maken van deze ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking. Vrijwilligers ondersteunen leefgroepen bij het doen van uitstappen zoals bijvoorbeeld een café-bezoek.

We hebben gewoon mensen nodig en vrijwilligers kunnen een héél zinvolle rol spelen hierin. (Staf)

Ook creëren vrijwilligers de mogelijkheid om op een individuele uitstap te gaan met een bewoner of mede-werker. Een geïnterviewde haalde aan dat vrijwilligers in ontmoeting treden met onze bewoners of mede-werkers vanuit liefdadigheid maar naarmate ze meermaals terugkeren een wederkerige relatie ontstaat. Door herhaalde ontmoetingen tussen de vrijwilligers en personen met een verstandelijke beperking ontstaan diepere connecties.

Een vrijwilligster J. B. zal voor alle gasten ook een verjaardagskaart voorzien. Bij bepaalde gasten waarvan ze ziet 'Er is een nood aan om er iets voor te doen.'. Ze zal dan zeggen 'Ik zal dat doen.'. Het zijn contacten die zich verdiepen. (Staf)

Daaropvolgend zijn er al positieve ontmoetingen ontstaan tussen vrijwilligers en personen met een verstandelijke beperking. De voorziening wou graag een buddy-werking opstarten voor enkele personen met een beperking. Vandaaruit is een ontmoeting ontstaan tussen een vrijwilligster en een bewoonster met een verstandelijke beperking. De vrijwilligster komt de bewoonster maandelijks halen voor een café-bezoek.

4.5.2 Mesoniveau

Begeleiding gaf aan georganiseerde activiteiten op te zetten om de ontmoetingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking mogelijk te maken. Ze vinden het hun taak om naar buiten te treden met personen met een verstandelijke beperking waardoor deze ontmoetingen gefaciliteerd worden. Tegelijkertijd gaven geïnterviewden ook aan dat de gemeente evenementen inclusiever mag opzetten. De begeleiding ziet dat de gemeente zich engageert voor deze doelgroep maar vaak mondt dit uit in evenementen specifiek voor personen met een beperking. Graag zouden ze de toegankelijkheid op reguliere evenementen voor personen met een beperking verhogen. Om dit te realiseren, haalde de begeleiding aan dat een samenwerkingsverband tussen gemeente en voorziening van belang is. Zo kan rekening gehouden worden met mogelijke drempels die personen met een verstandelijke beperking ervaren.

Maar ik denk dat vanuit de gemeente, zeker ook dingen zouden mogen zijn die iets inclusiever georganiseerd worden waardoor het makkelijk is om met gasten naar toe te gaan. (Staf)

Echter haalden geïnterviewden aan een positieve evolutie op te merken op vlak van sociale inclusie. De gemeente is de voorziening, De Bron, altijd genegen geweest. Ze gaan de bewoners en mede-werkers in beeld brengen via een folder van de gemeente alsook via sociale media. Zo wil de gemeente hun initiatieven en engagement ondersteunen naar de buitenwereld toe.

4.5.3 Macroniveau

Het merendeel van de ontmoetingen ervaart de begeleiding als positief. Toch merkt begeleiding op dat zich dit beperkt tot Beveren. Geïnterviewden haalden aan dat de maatschappelijke blik rond personen met een verstandelijke beperking blijft bestaan. De focus ligt op hun beperking in plaats van de mogelijkheden. Hieraan probeert de begeleiding tegemoet te komen door activiteiten zoals bijvoorbeeld de Ups en Downs op te zetten. De Ups en Downs is een muziekgroep van de Bron, waar de bewoners alsook mede-werkers hun muzikale talenten kunnen tonen. Ze treden op voor scholen, evenementen, etc., en hiermee willen ze bijdragen tot verandering van het beeld van personen met een verstandelijke beperking.

*Ik denk dat dit hier, in de gemeente Beveren. Ze doen er absoluut hun best voor. Dat merk ik héél hard en ze zijn ons genegen hierin maar je merkt dat is Beveren.
(Begeleider)*

Echter is de begeleiding zich er van bewust dat er meer zal nodig zijn om deze ontmoetingen te realiseren. Het zal ook breder opengetrokken moeten worden naar het beeld dat leeft in de gehele samenleving, en niet specifiek in Beveren. Hiervoor wijzen ze naar beleid om dit te realiseren. De begeleiding is tevreden over hun team, alsook de mogelijkheden die ze krijgen om activiteiten op te zetten. Toch gaf de begeleiding aan dat meer personeel alsook financiële middelen wenselijk zijn om deze ontmoetingen tussen personen met en zonder een verstandelijke beperking te faciliteren.

5 Discussie

Graag wil ik met deze masterproef een blik werpen op het concept 'gezellige ontmoetingen', en de mate waarin deze ontmoetingen aanwezig zijn in de Vlaamse context binnen de ondersteuningspraktijk voor personen met een verstandelijke beperking. Het concept was nog niet bekend in België maar in het buitenland bracht onderzoek een aantal veelbelovende resultaten aan het licht. Voorafgaand onderzoek wijst op het belang van deze gezellige ontmoetingen voor het realiseren van sociale inclusie bij mensen met een verstandelijke beperking (Bigby & Wiesel, 2011, 2015; Bredewold et al., 2016; Simplican et al., 2014; Wiesel & Bigby, 2014, 2016).

Binnen dit onderzoek kwamen drie types gezellige ontmoetingen voornamelijk naar voor waaronder erkenning, gekend worden en uitsluiting. Volgens Bigby en Wiesel (2019) dragen erkenning en gekend worden bij tot het bevorderen van sociale inclusie. Voorgaande onderzoeken wijzen op het belang van deze gezellige ontmoetingen als oppervlakkige, vluchtige ontmoetingen op openbare plaatsen (Wiesel & Bigby, 2016; Bredewold et al., 2016). Amanda Wise (2011) beschrijft deze ontmoetingen als het produceren van een "light-touch" (p. 99) dat een positief gevoel van gezelligheid teweegbrengt, waarbij mensen tijdelijk hun "notion of 'my' community to incorporate the Other." ervaren. Deze ontmoetingen erkennen de aanwezigheid van personen met een verstandelijke beperking maar ook hun recht om gebruik te maken van een openbare ruimte op een manier die anders kan zijn dan van anderen. Naast deze positieve ontmoetingen, komen ook minder inclusieve vormen van ontmoeting naar voor uit onderzoek waaronder uitsluiting. Onderzoek naar gezellige ontmoetingen in Australië beaamt deze bevindingen (Bigby & Wiesel, 2019).

In deze studie heb ik ook getracht een zicht te krijgen op welke manier deze gezellige ontmoetingen worden benaderd. Uit de literatuur worden condities naar voor geschoven om gezellige ontmoetingen te faciliteren. Ook in deze resultaten komen deze condities terug. Een studie van Bredewold et al. (2016) schuift naar voor dat ingebouwde structuren kenmerkend zijn voor deze positieve ontmoetingen tussen personen met en zonder een verstandelijke beperking. Wanneer de grenzen duidelijk zijn voor mensen, is het relatief gemakkelijk voor mensen om contact aan te gaan met personen met een verstandelijke beperking. Ook wijzen de resultaten op het belang van de georganiseerde activiteiten van de begeleiding voor het creëren van deze gezellige ontmoetingen. Deze vaste activiteiten komen wekelijks terug, en geven duidelijkheid aan personen met een verstandelijke beperking maar ook aan de

buurtbewoners. Na verloop van tijd zijn deze gekend bij de bewoners van Beveren, en weten ze hoe er mee om te gaan. Verder zijn er ook georganiseerde activiteiten waarbij gestreefd wordt naar een gemeenschappelijk doel. Dit komt voornamelijk naar voor bij het Project Individuele Taken (PIT). In samenwerking met collega's gaan de bewoners of mede-werkers een bepaald werk vrijwillig uitoefenen. Deze samenwerking naar een gemeenschappelijk doel creëert de gelegenheid om in ontmoeting te treden met personen zonder een beperking. Daarenboven wijzen begeleiders ook op het belang van een veilige en comfortabele omgeving voor het realiseren van deze ontmoetingen. Personen met een beperking voelen zich meer op hun gemak in deze niet discriminerende omgeving waar mensen geduld hebben en zich aanpassen aan het soms langzamer tempo van personen met een beperking (Hall, 2004, 2005; Wiesel & Bigby, 2016).

Tot slot voegt Bredewold et al. (2019) een nieuwe conditie toe voor het opzetten van deze gezellige ontmoetingen om sociale inclusie te bevorderen, namelijk de vrijheid om zich al dan niet te engageren. Deze ontmoetingen worden ondersteund door open situaties waar mensen gemakkelijk in en uit kunnen lopen. Uit de resultaten keert dit open en laagdrempelig karakter ook terug in het horecaproject, Hortus. Mensen hebben de vrijheid om al dan niet te participeren aan deze cafetaria. Er is ook geen druk om in ontmoeting te treden met anderen. De ontmoetingen die plaatsvinden komen op een natuurlijke en toevallige manier tot stand. Ook de studie van Richaud (2018) beaamt deze bevindingen, en wijst op het belang van de afwezigheid van interpersoonlijke verplichtingen bij deze ontmoetingen om de gezellige sfeer te behouden.

Verder wijzen de resultaten ook op het belang van de aanwezigheid van dieren als protectieve factor voor deze gezellige ontmoetingen. Voorgaand onderzoek van Bredewold et al. (2016) vond voorbeelden waarbij het uitlaten van een hond aanzette tot ontmoetingen tussen personen met en zonder een verstandelijke of psychiatrische beperking die in dezelfde buurt wonen. Ook vonden Bould et al. (2018, 2022) soortgelijke resultaten in een pilootprogramma waar mensen met een verstandelijke beperking werden gekoppeld aan getrainde honden en hun begeleiders. Het aantal gezellige ontmoetingen was significant hoger wanneer er een hond aanwezig was in vergelijking met het alleen op stap gaan met de begeleiding.

Naast de protectieve factor van de aanwezigheid van dieren, wordt ook het ondersteunend personeel gezien als facilitator van deze gezellige ontmoetingen. De studie van Bigby en

Wiesel (2018) bekrachtigen deze bevindingen. Begeleiders spelen een belangrijke rol in het ontstaan en voortbestaan van de ontmoetingen tussen mensen met en zonder een verstandelijke beperking. Begeleiding kan goed inschatten wanneer ondersteuning nodig is. Soms houdt de begeleiding zich op de achtergrond en wordt de ontmoeting op zijn beloop gelaten. Op andere momenten treedt de begeleiding op om de communicatie te ondersteunen.

Hoewel deze condities in rekening worden genomen, zijn er een aantal bestaande belemmeringen die overwonnen moeten worden. In de wetenschappelijke literatuur omtrent gezellige ontmoetingen komen deze belemmeringen zelden aan bod. Vandaaruit vind ik het van belang om het bewustzijn hieromtrent te vergroten.

Allereerst een hedendaagse drempel waar iedereen mee geconfronteerd is geweest, de Covid-19-pandemie. Corona heeft een impact gehad op het vrijwilligerswerk, de activiteiten of de uitstappen. Door de besmettingsrisico's waren deze niet toegankelijk, flexibel of bereikbaar. Lysaght et al. (2017) schuift in zijn studie naar voor dat werkgelegenheid een belangrijke kans op sociale inclusie voor mensen met een verstandelijke beperking is. Het plotselinge verlies van dit vrijwilligerswerk, ook wel PIT-werk genaamd, als gevolg van de Covid-19-pandemie kan een grote impact hebben gehad, voornamelijk voor mensen met een verstandelijke beperking van wie bekend is een relatief klein sociaal netwerk te hebben (Asselt-Goverts et al., 2013). Verder schreven Bigby en Wiesel (2021) hun onderzoek omtrent gezellige ontmoetingen ten tijde van deze pandemie. Ook in hun onderzoek wordt deze pandemie naar voor geschoven als uitdaging, aangezien personen met en zonder beperking dienen om te gaan met deze nieuwe normen van fysieke afstand. Bovendien blijkt ook uit de resultaten mobiliteit een drempel te zijn, zowel voor als tijdens de ontmoetingen. Het vervoer en de toegankelijkheid van de straten blijkt telkens een uitdaging te vormen. Echter wordt mobiliteit zelden onderzocht in de wetenschappelijke literatuur over personen met een verstandelijke beperking (Cleaver et al., 2009). Tot slot kan waargenomen worden dat een gebrek aan verbale en sociale vaardigheden bij personen met een verstandelijke beperking een barrière vormt voor het aangaan van gezellige ontmoetingen. In het artikel van Smitha et al. (2020) wijzen de onderzoekers op het gebrek aan sociale en verbale vaardigheden bij personen met een verstandelijke beperking, alsook de gevolgen op sociale inclusie. Ook Bos en Abma (2021) wijzen op het verbale karakter van de ontmoetingen tussen burgers. Echter is dit voor mensen met een ernstige verstandelijke beperking geen vanzelfsprekendheid, en zal dit hen beperken in het aangaan van ontmoetingen met mensen zonder een beperking. Bovenstaande

belemmeringen dienen mee in rekening genomen te worden bij het opzetten van ondersteuningsstrategieën.

5.1 Beperkingen

Uit voorafgaande bespreking komen de algemene bevindingen uit het onderzoek overeen met die van eerder onderzoek (Bredewold et al., 2016; Wiesel & Bigby, 2016; Bigby & Wiesel, 2019). Dit maakt ons redelijk optimistisch over de validiteit van onze belangrijkste bevindingen. Echter is het belangrijk om te vermelden dat dit onderzoek natuurlijk ook aan enkele beperkingen onderhevig is.

In de eerste plaats gaat het om kwalitatief onderzoek, waar typerend is dat de onderzochte situatie kan veranderen. Bijgevolg is er geen veralgemening mogelijk en moet men voorzichtig zijn met conclusies. Verder is de studie gebaseerd op een steekproef van 8 begeleiders en 3 stafleden waar van elk een individueel interview werd afgenomen. Enerzijds had ik de mogelijkheid om de interviews te verdiepen en inzicht te verwerven, anderzijds waren het te weinig interviews om harde conclusies uit te maken. Ook heeft het onderzoek plaatsgevonden in een stedelijk gebied in een klein westers land, België. Het is van belang waakzaam te zijn aangezien de situatie anders kan zijn in niet-westerse landen of grotere steden.

5.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Graag wou ik met dit onderzoek het concept 'gezellige ontmoetingen' introduceren binnen het Vlaamse onderzoekslandschap. Toekomstig onderzoek is van belang om meer inzicht te verwerven in de krachten en condities van dergelijke gezellige ontmoetingen. Hierdoor kunnen er gerichte en onderbouwde aanpassingen gebeuren en initiatieven opgestart worden (Wiesel & Bigby, 2016; Bigby & Wiesel, 2018).

Deze studie vond plaats op micro- en mesoniveau waar ik in interactie ben gegaan met begeleiding alsook stafleden op organisatieniveau. Verder onderzoek is nodig om het microniveau van de ondersteuningspraktijken te situeren in de ruimere meso- en macrocontext. Dimensies zoals financiering, opleiding en management kunnen de individuele begeleider in hun dagelijkse praktijk beïnvloeden (Bigby & Wiesel, 2015). Gezellige ontmoetingen kunnen inzicht verschaffen in de praktijken die inclusie ondersteunen op het niveau van individuele begeleiding en de bredere sociale omgeving (Bigby & Wiesel, 2011). Graag wil ik met dit onderzoek verdere wegen openen om ook strategieën op macroniveau

onder de loep te nemen om zo gezellige ontmoetingen tussen mensen met en zonder beperking te verwezenlijken.

5.3 Aanbevelingen praktijk en beleid

Deze studie focust op ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking, wat een maatschappelijke relevantie kenmerkt. Door personen met en zonder een beperking met elkaar in ontmoeting te laten treden, wordt een eerste stap gezet in de richting van sociale inclusie (Bredewold et al., 2019). Dergelijke georganiseerde activiteiten zoals in De bron zijn mooie stappen richting inclusie en moeten zo veel als mogelijk gesteund en uitgebreid worden. Dit is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van het beleid om de maatschappij structureel toegankelijk en inclusief te maken. Echter zal een focus op structurele aanpassingen resulteren in de fysieke aanwezigheid van mensen met een beperking in de samenleving. Er zal ook aandacht nodig zijn voor het samen leven en ontmoeten in de maatschappij (Cobigo et al., 2012). Graag wil het concept 'gezellige ontmoetingen' dit onder de aandacht brengen.

Het stimuleren van deze ontmoetingen zal een inzet vragen op verschillende niveaus die ik ook bevraagd heb bij de begeleiding en organisatie. Zo kunnen vrijwilligers op microniveau een belangrijke rol spelen in het creëren van deze ontmoetingen. Een voorbeeld is een buddy-project waarbij één van de bewoners samen met een vrijwilligster maandelijks op stap gaat. Op deze micro-initiatieven waaronder de georganiseerde activiteiten zou meer moeten ingezet worden om te werken aan een inclusieve samenleving. De systematische review van Louw et al. (2019) benadrukt ook deze bevindingen. Door deze begeleide activiteiten te stroomlijnen kan de sociale inclusie van jongvolwassenen met een verstandelijke beperking versterkt worden. Tegelijkertijd schuift de voorziening ook het belang van een samenwerking tussen de voorziening en gemeente Beveren naar voor. Er zal een goede uitwisseling van kennis dienen plaats te vinden tussen de gemeente en de voorziening.

Naast deze initiatieven op micro- en mesoniveau zijn er ook verwachtingen naar het beleid toe. Sommige plaatsen of activiteiten bieden meer mogelijkheden voor het creëren van deze gezellige ontmoetingen, wat ook naar voor is gekomen uit onderzoek (Brownlie & Anderson, 2017; Hall & Smith, 2015). Het concept gezellige ontmoetingen kan zich vertalen in praktische ondersteuningsstrategieën ter bevordering van de sociale inclusie van mensen met een verstandelijke beperking. Dit inzicht kan de verantwoordelijkheid verschuiven van alleen het individu of de voorzieningen voor personen met een beperking naar de structurele kenmerken

van de omgeving op lokale plaatsen. Hier ligt een uitdaging voor lokale overheden en gemeenschappen om zorgvuldiger en creatiever na te denken over het gebruik van deze lokale ruimte, en bijgevolg deze gezellige ontmoetingen tussen personen met en zonder een beperking mogelijk te maken. Verder stimuleert het concept van gezellige ontmoetingen veeleer een breder perspectief op de sociale processen en attitudes in de samenleving (Bigby & Wiesel, 2011). De maatschappelijke blik, mensen met een verstandelijke beperking kunnen niets, is nog steeds aanwezig in de samenleving. Door het opzetten van activiteiten en initiatieven zal de begeleiding de sterktes van personen met een verstandelijke beperking meer in de verf zetten. Echter is voor deze activiteiten nood aan financiële middelen maar ook aan personeel. Volgens Asselt-Goverts et al. (2014) zal een gebrek aan financiële middelen mogelijks een impact uitoefenen op sociale inclusie van individuen op microniveau. Bijgevolg is de begeleiding afhankelijk van de structurele en financiële middelen die de overheid beschikbaar stelt om mee deze maatschappelijke blik te veranderen.

6 Conclusie

Graag beoog ik met deze masterproef de kracht van gezellige ontmoetingen tussen personen met en zonder een beperking te introduceren binnen wetenschappelijk onderzoek, meer specifiek in deze Vlaamse context. De studie heeft bijgedragen tot de kennis over de aanwezigheid van deze 'gezellige ontmoetingen' binnen de ondersteuningspraktijk voor personen met een verstandelijke beperking. Deze gezellige ontmoetingen vormen een eerste stap naar een inclusieve samenleving.

De resultaten geven een zicht op de types ontmoetingen die sociale inclusie al dan niet bevorderen. Gekend worden en erkenning door personen zonder een beperking in de samenleving komen naar voor als types voor het bevorderen van sociale inclusie. Het belang van deze oppervlakkige en vluchtige ontmoetingen sloot ook aan bij Australisch onderzoek (Wiesel & Bigby, 2016). Herhaalde momenten van erkenningen leiden na verloop van tijd tot herkenning van de personen met een verstandelijke beperking (Bigby & Wiesel, 2018). Ondanks deze positieve ervaringen omtrent gezellige ontmoetingen zijn er ook nog steeds types van uitsluiting aanwezig in de samenleving waar personen met een verstandelijke beperking worden geconfronteerd met ongeduld en neerbuigende opmerkingen.

Onderzoek schuift vier condities naar voor over het faciliteren van deze gezellige ontmoetingen die ook terugkeren in de resultaten, namelijk: de ingebouwde structuren, het gemeenschappelijk doel, het vrijwillig karakter en de vrijheid om zich al dan niet te engageren (Bredewold et al., 2016; Wiesel & Bigby, 2016; Bredewold et al., 2019). Concreet zet de begeleiding georganiseerde activiteiten op zoals bijvoorbeeld een marktbezoek, wandelen, etc. om deze gezellige ontmoetingen te realiseren. Hiernaast organiseert ook de gemeente activiteiten om deze gezellige ontmoetingen te faciliteren. Echter dient de gemeente waakzaam om te gaan met initiatieven specifiek voor personen met een verstandelijke beperking aangezien dit de mogelijkheden om in ontmoeting te treden met anderen beperkt. Bij deze benaderingen hebben begeleiding, maar ook de aanwezigheid van dieren, een ondersteunende rol in het ontstaan en voortbestaan van deze gezellige ontmoetingen. Terwijl dergelijke benaderingen stappen zetten in de richting van een inclusieve samenleving, komen ook belemmeringen naar voor waar in voorgaand onderzoek beperkte tot geen aandacht naar uitging. Deze belemmeringen dienen mee in rekening genomen te worden bij het faciliteren van deze gezellige ontmoetingen op verschillende niveaus.

7 Bibliografie

- Anderson, S., & Bigby, C. (2020). Community participation as identity and belonging: a case study of Arts Project Australia. "I am an artist". *Research and Practice in Intellectual and Developmental Disabilities*, 8(1), 1-14. <https://doi.org/10.1080/23297018.2020.1753231>
- Ashley, D., Fossey, E., & Bigby, C. (2019). The home environments and occupational engagement of people with intellectual disabilities in supported living. *British Journal of Occupational Therapy*, 82(2), 698-709. <https://doi.org/10.1177/0308022619843080>
- Asselt-Goverts, A. E., Embregts, P. J. C. M., & Hendriks, A. H. C. (2013). Structural and functional characteristics of the social networks of people with mild intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 34(4), 1280-1288. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2013.01.012>
- Asselt-Goverts, A. E., Embregts, P. J. C. M., & Hendriks, A. H. C. (2015). Social networks of people with mild intellectual disabilities: characteristics, satisfaction, wishes and quality of life. *Journal of Intellectual Disability Research*, 59(5), 450-461. <https://doi.org/10.1111/jir.12143>
- Asselt-Goverts, A. E., Embregts, P. J. C. M., Hendriks, A. H. C., & Frielinck, N. (2014). Experiences of Support Staff with Expanding and Strengthening Social Networks of People with Mild Intellectual Disabilities. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 24(2), 111-124. <http://dx.doi.org/10.1002/casp.2156>
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., van der Velden, T., & de Goede, M. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Noordhoff Uitgevers.
- Bannister, E. W., & Venkatapuram, S. (2020). Grounding the right to live in the community (CRPD Article 19) in the capabilities approach to social justice. *International Journal of Law and Psychiatry*, 69, 101-551. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2020.101551>
- Benders, L. (2020, 23 oktober). *Validiteit in je scriptie*. Scribbr. <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/validiteit-van-scriptieonderzoek/>
- Bigby, C., & Anderson, S. (2020). Creating opportunities for convivial encounters for people with intellectual disabilities: "It looks like an accident". *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 46(1), 45-57. <https://doi.org/10.3109/13668250.2020.1812178>
- Bigby, C., & Beadle-Brown, J. (2018). Improving Quality of Life Outcomes in Supported Accommodation for People with Intellectual Disability: What Makes a Difference? *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 31(2), 182-200. <https://doi.org/10.1111/jar.12291>
- Bigby, C., & Wiesel, I. (2015). Mediating community participation: Practice of support workers in initiating, facilitating or disrupting encounters between people with and without intellectual

- disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 28, 307-318.
<https://doi.org/10.1111/jar.12140>
- Bigby, C., & Wiesel, I. (2018). Using the concept of encounter to further the social inclusion of people with intellectual disabilities: What has been learned? *Research and Practice in Intellectual and Developmental Disability*, 6(1), 39-51.
<https://doi.org/10.1080/23297018.2018.1528174>
- Bigby, C., & Wiesel, I. (2021). Performance, purpose, and creation of encounter between people with and without intellectual disabilities. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 46(1), 1-5. <https://doi.org/10.3109/13668250.2020.1856107>
- Bigby, C., Anderson, S., & Cameron, N. (2018). Identifying conceptualisations and theories of change embedded in interventions to facilitate community participation for people with intellectual disability. A scoping review. *Journal of Applied Research in Intellectual and Developmental Disabilities*, 31, 165-180. <https://doi.org/10.1111/jar.12390>
- Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek doen. Denken en doen*. Boom Lemma.
- Boot, F. H., MacLachlan, M., & Dinsmore, J. (2019). Are there differences in factors influencing access and continued use of assistive products for people with intellectual disabilities living in group homes? *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 15(2), 173-182.
<https://doi.org/10.1080/17483107.2018.1550116>
- Bos, G. (2016). *Antwoorden op andersheid. Over ontmoetingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking in omgekeerde integratiesettingen*. Uitgeverij De Graaff.
- Bos, G., & Abma, T. (2021). Putting down verbal and cognitive weaponry: the need for 'experimental-relational spaces of encounter' between people with and without severe intellectual disabilities. *Disability & society*, 1-25.
<https://doi.org/10.1080/09687599.2021.1899896>
- Bould, E., Bigby, C., Bennett, P., & Howell, T. (2018). "More people talk to you when you have a dog": Dogs as catalysts for community participation of people with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 62, 833-841. <https://doi.org/10.1111/jir.12538>
- Bould, E., Callaway, L., Warren, N., Lator, A., & Burke, J. (2022). Pilot of a dog-walking program to foster and support community inclusion for people with cognitive disabilities. *Disability and Rehabilitation*. <https://doi.org/10.1080/09638288.2022.2034993>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

- Bredewold, F. H. (2014). *Lof der oppervlakkigheid: Contact tussen mensen met een verstandelijke of psychiatrische beperking en buurtbewoners* [PhD thesis, Universiteit van Amsterdam]. UvA Scripties. <https://hdl.handle.net/11245/1.403277>
- Bredewold, F. H., Alblas, M. J., & Slendebroek-Meints, J. (2010). *Naar een sociaal krachtig Westervoort. Sociale samenhang en leefbaarheid in de gemeente Westervoort*. Centrum voor Samenlevingsvraagstukken.
- Bredewold, F., Tonkens, E., & Trappenburg, M. (2016). Urban encounters limited: The importance of built-in boundaries in contacts between people with intellectual or psychiatric disabilities and their neighbours. *Urban Studies*, 53(16), 3371-3387. <https://doi.org/10.1177/0042098015616895>
- Bredewold, F., Haarsma, A., Tonkens, E., & Jager, M. (2019). Convivial encounters: Conditions for the urban social inclusion of people with intellectual and psychiatric disabilities. *Urban Studies Journal Limited*, 57(10), 2047-2063. <https://doi.org/10.1177/0042098019869838>
- Brettschneider, E., & Wilken, J. P. (2007). *Zorg en ondersteuning in de samenleving. Voorwaarden voor succesvolle vermaatschappelijking van de gehandicaptenzorg*. SWP/ Kenniscentrum Sociale Innovatie Hogeschool Utrecht.
- Brownlie, J., & Anderson, S. (2017). Thinking sociologically about kindness: Puncturing the blasé in the ordinary city. *Sociology*, 51(6), 1222-1238. <https://doi.org/10.1177/0038038516661266>
- Buntinx, W. H. E., & Schalock, R. L. (2010). Models of disability, quality of life, and individualised supports: Implications for professional practice in intellectual disability. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 7(4), 283-294. <https://doi.org/10.1111/j.1741-1130.2010.00278.x>
- Buntinx, W. H. E., & van Gennep, G. (2007). *Professionalisme in de hulpverlening aan mensen met verstandelijke beperkingen*. Garant.
- Chang, F. H., Coster, W. J., & Helfrich, C. A. (2013). Community Participation Measures for People With Disabilities: A Systematic Review of Content From an International Classification of Functioning, Disability and Health Perspective. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 94(4), 771-781. <https://doi.org/10.1016/j.apmr.2012.10.031>
- Claes, C., Van Hove, G., Vandeveld, S., van Loon, J., & Schalock, R. (2012). The influence of supports strategies, environmental factors, and client characteristic on quality of life-related personal outcomes. *Research in Developmental Disabilities*, 33(1), 96-103. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2011.08.024>

- Cleaver, S., Hunter, D., & Ouellette-Kuntz, H. (2009). Physical mobility limitations in adults with intellectual disabilities: a systematic review. *Journal of Intellectual Disability Research*, 53, 93-105. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2008.01137.x>
- Cobigo, V., Ouellette-Kuntz, H., Lysaght, R., & Martin, L. (2012). Shifting our Conceptualization of Social Inclusion. *Stigma Research and Action*, 2(2), 75-84. <https://dx.doi.org/10.5463/sra.v1i3.45>
- Council of Europe. (2016, januari 28). *Belgium should speed up the social inclusion of persons with disabilities*. <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/belgium-should-speed-up-the-inclusion-in-society-of-persons-with-disabilities>
- Craig, D., & Bigby, C. (2015). "She's been involved in everything as far as I can see": Supporting the active participation of people with intellectual disability in community groups'. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 40(1), 12-25. <https://doi.org/10.3109/13668250.2014.977235>
- De Maeyer, J., Vandebussche, H., Claes, C., & Reynaert, D. (2017). Human rights, the capability approach and quality of life : an integrated paradigm of support in the quest for social justice. *Therapeutic communities*, 38(3), 156-162. <https://doi.org/10.1108/TC-03-2017-0011>
- Departement Kanselarij en Bestuur. (2019, juni). *Bijdrage van de Vlaamse administratie aan het regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024*. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/31096>
- Dodevska, G. A., & Vassos, M. V. (2013). What qualities are valued in residential direct care workers from the perspective of people with an intellectual disability and managers of accommodation services? *Journal of Intellectual Disability Research*, 57(7), 601-615. [https://doi.org/10.1111/j.157\(365-2788.2012.01565.x](https://doi.org/10.1111/j.157(365-2788.2012.01565.x)
- Fincher, R., & Iveson, K. (2008). *Planning and diversity in the city: Redistribution, recognition and encounter*. Red Globe Press.
- Giesbers, S. A. H., Hendriks, L., Jahoda, A., Hastings, R. P., & Embregts, P. J. C. M. (2018). Living with support: Experiences of people with mild intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 32(2), 446-456. <https://doi.org/10.1111/jar.12542>
- Given, L., Opryshko, A., Julien, H., & Smith, J. (2011). Photovoice: A participatory method for information science. *Proceedings of the American Society for Information Science and Technology*, 45(1), 1-3. <https://doi.org/10.1002/meet.2011.14504801209>
- Glesne, C. (2011). *Becoming qualitative researchers: An introduction (4th ed.)*. Pearson.

- Goethals, I., Colpaert, K., & Claes, C. (2014). 21st century education, care and support for children and adults with a disability in Flanders (Belgium). *Revista de Educação Especial e Reabilitação*, 21, 23-39.
- Goffman, E. (1963). *Behavior in public places. Notes on the social organization of gatherings*. The Free Press of Glencoe.
- Gómez, L. E., Monsalve, A., Morán, L., Alcedo, M., Lombardi, M., & Schalock, R. L. (2020). Measurable Indicators of CRPD for People with Intellectual and Developmental Disabilities within the Quality of Life Framework. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 7(14). <https://doi.org/10.3390/ijerph17145123>
- Gooding, P., Anderson, J., & McVilly, K. (2017). Disability and social inclusion 'Down Under': A systematic literature review. *Journal of Social Inclusion*, 8(2), 5-26. <http://doi.org/10.36251/josi.121>
- Guilleman, M., & Gillam, L. (2004). Ethics, Reflexivity, and "Ethically Important Moments" in Research. *Qualitative Inquiry*, 10(2), 261-280. <https://doi.org/10.1177/1077800403262360>
- Hall, E. (2004). Social geographies of learning disability: Narratives of exclusion and inclusion. *The Royal Geographical Society*, 36(3), 298-306. <https://doi.org/10.1111/j.0004-0894.2004.00227.x>
- Hall, E. (2005). The entangled geographies of social exclusion/inclusion for people with learning disabilities. *Health & Place*, 11(2), 107-115. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2004.10.007>
- Hall, S. A. (2009). The social inclusion of people with disabilities: A qualitative meta-analysis. *Journal of Ethnographic and Qualitative Research*, 3, 162-173.
- Hansji, N. L., Wilson, N. J., & Cordier, R. (2015). Men's Sheds: enabling environments for Australian men living with and without long-term disabilities. *Health & Social Care in the Community*, 23(3), 272-281. <https://doi.org/10.1111/hsc.12140>
- Hartman, T., & Lucassen, P. (2015). Kwalitatief onderzoek. *Huisarts en wetenschap*, 58(1), 19-19. <https://doi.org/10.1007/s12445-015-0012-x>
- Howitt, D. (2014). Thematic Analysis. In G. Van Hove (Red.), *Qualitative Research for Educational Sciences* (2de herziene druk, pp. 233-256). Pearson.
- Humphreys, L., Bigby C., & Lacono, T. (2020). Dimensions of group home culture as predictors of quality of life outcomes. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 33(6), 1284-1295. <https://doi.org/10.1111/jar.12748>
- Hutchison, A., & Kroese, B. S. (2015). A review of literature exploring the possible causes of abuse and neglect in adult residential care. *The Journal of Adult Protection*, 17(4), 216-233. <http://dx.doi.org/10.1108/JAP-11-2014-0034>

- Jager-Vreugdenhil, M., Boven, S., Luiten, K., & Leyder-Havenstroom, R. (2008). *Ha Buurman, Ha Buurvrouw! Onderzoek naar de effectiviteit naar de Zwolse pilots 'Ha Buurman, Ha Buurvrouw' op informele aandacht, hulp en zorg tussen burenen*. Centrum voor Samenlevingsvraagstukken.
- Jonker, J., & Pennink, B. (2004). *De kern van methodologie. Een inleiding*. Koninklijke Van Gorcum.
- Keller, C., Fleury, J., Perez, A., Ainsworth, B., & Vaughan, L. (2008). Using visual methods to uncover context. *Qualitative health research, 18*(3), 428-436.
<https://doi.org/10.1177/1049732307313615>
- Linders, L. (2010). *De betekenis van nabijheid. Een onderzoek naar informele zorg in een volksbuurt*. Sdu uitgevers.
- Louw, J. S., Kirkpatrick, B., & Leader, G. (2019). Enhancing social inclusion of young adults with intellectual disabilities: A systematic review of original empirical studies. *Journal of applied research in intellectual disabilities, 33*(5), 793-807. <https://doi.org/10.1111/jar.12678>
- Luckasson, R., Borthwick-Duffy, S., Buntinx, W. H., Coulter, D. L., Craig, E. M. P., Reeve, A., Snell, M., Spitalnik, D. M., Spreat, S., & Tasse, M. J. (2002). *Mental retardation: Definition, classification, and systems of supports*. American Association on Mental Retardation.
- Lysaght, R., Petner-Arrey, J., Howell-Moneta, A., & Cobigo, V. (2017). Inclusion through work and productivity for persons with intellectual and developmental disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities, 30*(5), 922-935. <https://doi.org/10.1111/jar.12284>
- Mansell, J., & Beadle-Brown, J. (2010). Deinstitutionalisation and community living: position statement of the Comparative Policy and Practice Special Interest Research Group of the International Association for the Scientific Study of Intellectual Disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research, 54*(2), 104-112. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2009.01239.x>
- Marriott, C., Parish, C., Griffiths, C., & Fish, R. (2020). Experiences of shame and intellectual disabilities: Two case studies. *Journal of intellectual disabilities, 24*(4), 489-502.
<https://doi.org/10.1177/1744629519844091>
- McConkey, R., & Collins, S. (2010). The role of support staff in promoting the social inclusion of persons with an intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research, 54*(8), 691-700. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2010.01295.x>
- Mortelmans, D. (2020). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Acco.
- Orb, A., Eisenhauer, L., & Wynaden, D. (2001). Ethics in Qualitative Research. *Profession and Society, 33*(1), 93-96. <https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.2001.00093.x>

- Overmars-Marx, T., Thomése, F., & Meininge, H. (2017). Social inclusion in the neighbourhood and the professional role identity of group home staff members: views and experiences of staff regarding neighbourhood social inclusion of people with intellectual disabilities. *Society, Health & Vulnerability*, 8(1). <https://doi.org/10.1080/20021518.2017.1395676>
- Overmars-Marx, T., Thomése, F., Verdonschot, M., & Meininge, H. (2014) . Advancing social inclusion in the neighbourhood for people with an intellectual disability: an exploration of the literature. *Disability & Society*, 29(2), 255-274. <https://doi.org/10.1080/09687599.2013.800469>
- Pelleboer-Gunnink, H. A., Van Oorsouw, W. M. W. J., Van Weeghel, J., & Embregts, P. J. C. M. (2017). Mainstream health professionals' stigmatising attitudes towards people with intellectual disabilities: a systematic review. *Journal of Intellectual Disability Research*, 61(5), 411-434. <https://doi.org/10.1111/jir.12353>
- Petry, K., Maes, B., & Vlaskamp, C. (2005). Domains of Quality of Life of People with Profound Multiple Disabilities: the Perspective of Parents and Direct Support Staff. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 18, 35-46. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2014.10.008>
- Phillips, B. N., Robison, L. J., & Kosciulek, J. F. (2014). The Influence of Social Capital on Starting Wage for People With and Without Disabilities. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 58(1), 37-45. <https://doi.org/10.1177/0034355217749297>
- Pink, S. (2003). Interdisciplinary agendas in visual research: Re-situating visual anthropology. *Visual Studies*, 18(2), 179-192. <https://doi.org/10.1080/14725860310001632029>
- Plochg, T., & Van Zwieten, M. C. B. (2007). *Handboek gezondheidszorgonderzoek*. Bohn Stafleu Van Loghem.
- Power, A. (2013). Making space for belonging: Critical reflections on the implementation of personalized adult social care under the veil of meaningful inclusion. *Social Science & Medicine*, 88, 68-75. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.04.008>
- Power, A., & Bartlett, R. (2018). 'I shouldn't be living there because I am a sponger': Negotiating everyday geographies by people with learning disabilities. *Disability & Society*, 33(4), 562-578. <https://doi.org/10.1080/09687599.2018.1436039>
- Radley, A., & Taylor, D. (2003). Images of recovery: A photo-elicitation study on the hospital ward. *Qualitative health research*, 13(1), 77-99. <https://doi.org/10.1177/1049732302239412>
- Richaud, L. (2018). Between "face" and "faceless" relationships in China's public places. Ludic encounters and activity oriented friendships among middle- and old-aged urbanites in Beijing public parks. *Urban Studies*, 55(3), 570-588. <https://doi.org/10.1177/0042098016633609>

- Riessman, C. K. (1990). Strategic uses of narrative in the presentation of self and illness: A research note. *Social Science & Medicine*, 30(11), 1195-1200. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(90\)90259-u](https://doi.org/10.1016/0277-9536(90)90259-u)
- Roets, G., Dean, H., & De Bie, M. (2019). Disability rights and disability studies in social work: uncovering different interpretations of rights and needs of people with learning disabilities in social work practice. In F. Kessl, W. Lorenz, & H.U. Otto (Eds.), *European Social Work : a compendium* (pp. 201–224). Barbara Budrich. <https://doi.org/10.2307/j.ctvscxsrf.14>
- Roets, G., Dermaut, V., Benoot, T., Claes, C., Schiettecat, T., Roose, R., Van Lancker, W., & Vandevelde, S. (2020). A critical analysis of disability policy and practice in Flanders : toward differentiated manifestations of interdependency. *Journal of policy and practice in intellectual disabilities*, 17(2), 108-115. <https://doi.org/10.1111/jppi.12336>
- Sales, B. D., & Folkman, S. E. (2000). *Ethics in research with human participants*. American Psychological Association.
- Schalock, R. L., Luckasson, R., Tasse, M. J., & Verdugo, M. A. (2018). A Holistic Theoretical Approach to Intellectual Disability: Going Beyond the Four Current Perspectives. *Intellectual and developmental disabilities*, 56(2), 79-89. <https://doi.org/10.1352/1934-9556-56.2.79>
- Schalock, R. L., Luckasson, R., & Shogren, K. A. (2020). Going beyond Environment to Context: Leveraging the Power of Context to Produce Change. *International Journal of Environmental Research Public Health*, 17(6). <https://doi.org/10.3390/ijerph17061885>
- Schalock, R. L., & Verdugo, M. A. (2002). *Handbook on Quality of Life for Human Service Practitioners*. American Association on Mental Retardation.
- Scheffers, M. (2010). *Sterk met een vitaal netwerk. Empowerment en de sociaal netwerkmethodiek*. Coutinho.
- Shakespeare, T. (2014). *Disability rights and wrongs revisited (Second ed.)*. Routledge.
- Silverman, D. (2018). *Doing Qualitative Research*. Sage Publications Ltd.
- Simmel, G. (1950). *The Sociology of Georg Simmel*. The Free Press.
- Simplican, S. C., Leader, G., Kosciulek, J., & Leahy, M. (2014). Defining social inclusion of people with intellectual and developmental disabilities: An ecological model of social networks and community participation. *Research in Developmental Disabilities*, 38, 18-29. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2014.10.008>
- Šiška, J., Beadle-Brown, J., Káňová, S., & Šumníková, P. (2018). Social Inclusion through Community Living: Current Situation, Advances and Gaps in Policy, Practice and Research. *Cogitatio*, 6(1), 94-109. <https://doi.org/10.17645/si.v6i1.1211>

- Smitha, M., Manduchia, B., Burkeb, E., Carrollb, R., McCallionc, P., & McCarronb, M. (2020). Communication difficulties in adults with Intellectual Disability: Results from a national cross-sectional study. *Research in developmental disabilities, 97*.
<https://doi.org/10.1016/j.ridd.2019.103557>
- Soltis, J. F. (1989). The ethics of qualitative research. *International Journal of Qualitative Studies in Education, 2*(2), 123-130. <https://doi.org/10.1080/0951839890020203>
- Stenfors, T., Kajamaa, A., & Bennett, D. (2020). How to ... assess the quality of qualitative research. *The clinical teacher, 17*(6), 596-599. <https://doi.org/10.1111/tct.13242>
- Streng, J. M., Rhodes, S. D., Ayala, G. X., Eng, E., Arceo, R., & Phipps, S. (2004). Realidad Latina: Latino adolescents, their school, and a university use photovoice to examine and address the influence of immigration. *Journal of Interprofessional Care, 18*(4), 403-415.
<https://doi.org/10.1080/13561820400011701>
- Taylor-Roberts, L., Strohmaier, S., Jones, F., & Baker, P. (2019). A systematic review of community participation measures for people with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities, 32*(3), 706-718. <https://doi.org/10.1111/jar.12565>
- Thompson, J. R., Bradley, V., Buntinx, W. H. E., Schalock, R. L., Shogren, K. A., Snell, M. E., Wehmeyer, M. L., Borthwick-Duffy S., Coulter, D. L., Craig, E. L., Gomez, S. C., Lachapelle, Y., Luckasson, R. A., Reeve, A., Spreat, S., Tassé, M. J., Verdugo, M. A., & Yeager, M. H. (2009). Conceptualizing supports and the support needs of people with intellectual disability. *Intellectual and Developmental Disabilities, 47*(2), 135-146. <https://doi.org/10.1352/1934-9556-47.2.135>
- Tracy, S. J. (2012). *Qualitative research methods: Collecting evidence, crafting analysis, communicating impact*. John Wiley & Sons.
- United Nations. (2006). *Convention on the rights of persons with disabilities*. United Nations.
- Valentine, G., & Sadgrove, J. (2014). Biographical Narratives of Encounter: The Significance of Mobility and Emplacement in Shaping Attitudes Towards Difference. *Urban Studies, 51*(9), 1979-1994. <https://doi.org/10.1177/0042098013504142>
- Van Asselt, D., Buchanan, A., & Peterson, S. (2015). 'Enablers and barriers of social inclusion for young adults with intellectual disability: A multidimensional view'. *Journal of Intellectual & Developmental Disability, 40*(1), 37-48. <https://doi.org/10.3109/13668250.2014.994170>
- Vandeurzen, J. (2010). *Perspectief 2020: een nieuw ondersteuningsbeleid voor personen met een handicap*. Kabinet van Vlaams Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

- Van Genneep, A. (1997). Paradigma-verschuiving in de visie op zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. *Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan Verstandelijk Gehandicapten*, 36, 189-201.
- van Staa, A. L., & Evers, J. (2010). Thick-analysis: strategie om de kwaliteit van kwalitatieve data-analyse te verhogen. *Kwalon*, 43(1). <https://doi.org/10.5117/2010.015.001.002>
- Verdonschot, M. M. L., De Witte, L. P., Reichrath, E., Buntinx, W. H. E., & Curfs, L. M. G. (2009). Community participation of people with an intellectual disability: a review of empirical findings. *Journal of Intellectual Disability Research*, 53(4), 303-318. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2008.01144.x>
- Verdugo, M. A., Schalock, R. L., Keith, K. D., & Stancliffe, R. J. (2005). Quality of life and its measurement: important principles and guidelines. *Journal of Intellectual Disability Research*, 49(10), 707-717. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2005.00739.x>
- Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). (2019). *Realisaties en evoluties binnen de ondersteuning voor personen met een handicap. Een terugblik op de voorbije legislaturen*. https://www.vaph.be/sites/default/files/documents/4570/nota_realisaties_afgelopen_legislaturen.pdf
- Wang, C., Morrel-Samuels, S., Hutchison, P. M., Bell, L., & Pestronk, R. M. (2004). Flint Photovoice: community building among youths, adults, and policymakers. *American Journal of Public Health*, 94(6), 911-913.
- Werbner, P. (2017). Commentary: Urban friendship: Towards an alternative anthropological genealogy. *Urban Studies*, 55(3), 662-674. <https://doi.org/10.1177/0042098017738960>
- Wiesel, I., & Bigby, C. (2014). Being Recognised and Becoming Known: Encounters between People with and without Intellectual Disability in the Public Realm. *Environment and Planning A*, 46(7), 1754-1769. <https://doi.org/10.1068/a46251>
- Wiesel, I., & Bigby, C. (2016). Mainstream, Inclusionary, and Convivial Places: Locating Encounters Between People with and Without Intellectual Disabilities. *Geographical Review*, 106(2), 201-214. <https://doi.org/10.1111/j.1931-0846.2015.12153.x>
- Wiesel, I., Bigby, C., & Carling-Jenkins, R. (2013). "Do You Think I'm Stupid?": Urban Encounters between People with and without Intellectual Disability'. *Urban Studies*, 50(12), 2391-2406. <https://doi.org/10.1177/0042098012474521>
- Wiesel, I., Bigby, C., Kamstra, P., & Farmer, J. (2021) Possibility and risk in encounter between people with and without intellectual disability. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 46(1), 35-44. <https://doi.org/10.3109/13668250.2020.1837606>

- Wilson, N. J., Jacques, H., Johnson, A., & Brotherton, M. L. (2017). From Social Exclusion to Supported Inclusion: Adults with Intellectual Disability Discuss Their Lived Experiences of a Structured Social Group. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 30, 847-858. <https://doi.org/10.1111/jar.12275>
- Wise, A. (2011). Moving food: Gustatory commensality and disjuncture in everyday multiculturalism. *New Formations*, 74(1), 82-107. <https://doi.org/10.3898/NewF.74.05.2011>
- Wolfensberger, W. (1972). *The Principle of Normalization In Human Services*. National Institute on Mental Retardation.
- World Health Organization (2001). *International Classification of Functioning, Disability and Health*. World Health Organization.
- Zorzi, S., & Strods, G. (2020). Overcoming social inclusion barriers for people with intellectual disability. *Society. Integration. Education*, 4, 187-195. <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol4.5176>

8 Bijlage

8.1 Bijlage 1 - Topiclijst begeleiding/staf

Introductie

- Uitleg over aanleiding en doel van het onderzoek: Ik doe onderzoek naar de aanwezigheid van gezellige ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking, binnen de ondersteuningspraktijk voor volwassenen met een verstandelijke beperking.
- Uitleg over opname interview en anonimiteit.
- Afspraken maken over tijdsduur.

Topiclijst

Openingsvraag: Kun je iets vertellen over wat je ervaringen zijn met het ontstaan en voortbestaan van ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking in de samenleving, als je bijvoorbeeld kijkt naar de cliënten die jij begeleidt en de afgelopen jaren begeleid hebt?

TOPICS	SUBTOPICS
Reden ontmoetingen	
Uiting ontmoetingen	<ul style="list-style-type: none">- Keuze uit<ul style="list-style-type: none">o 1. Oppervlakkige ontmoetingo 2. Diensten verleneno 3. Samen dingen doeno 4. Advieso 5. Zorg- Waar en hoe vond het contact plaats?- Wat deed een bewoner voor het laatst voor mensen zonder een beperking? En wat deed een persoon zonder een beperking voor hen?
Rol van de begeleider	<ul style="list-style-type: none">- Wat is uw rol als begeleider in dit contact?
Frequentie ontmoetingen	<ul style="list-style-type: none">- Hoe vaak komt de ontmoeting voor?
Rol van beperking op ontmoetingen	

Verschil in ontmoetingen met mensen die ook een beperking hebben	
Belemmeringen voor het <u>ontstaan</u> van de ontmoetingen?	
Voortbestaan van ontmoetingen	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe denkt u dat het contact verder zal gaan? - Van aandacht, hulp naar zorg?
Belemmeringen voor het <u>voortbestaan</u> van ontmoetingen?	
Soort ontmoeting (per interactiepatroon bevragen)	<ul style="list-style-type: none"> - Wederkerig - Liefdadigheid - Uitbuiting
Betekenis van ontmoetingen voor mensen met en zonder een beperking	<p>Positief</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wanneer dacht u, dit is echt leuk voor de bewoners/gasten? - Wat was de leukste ontmoeting tussen mensen met en zonder een beperking? - Wat vindt u fijn in het contact met mensen zonder een beperking? - Wat betekent het voor u? <p>Negatief</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wanneer dacht u, dit heeft geen goede impact op de bewoners/gasten? - Wat was een vervelend moment? - Wat vindt u moeilijk in het contact tussen mensen met en zonder een beperking?
Verwachtingen relatie over en weer	<ul style="list-style-type: none"> - Komen de verwachtingen overeen tussen mensen met en zonder een beperking? - Waar blijkt dit uit?

	<ul style="list-style-type: none"> - Waar wijken verwachtingen af?
Reden geen ontmoetingen	<ul style="list-style-type: none"> - Geen mensen zonder een beperking (die geen familie en/of beroepskracht is) tegenkomen - Meer op mijn gemak voelen bij mensen die ook een beperking hebben - Hun beperking werkt belemmerend in het aangaan van contact (in psychotische perioden kan het bijvoorbeeld moeilijk zijn om contact te onderhouden) - Ervaring van een gebrek aan sociale vaardigheden (bijvoorbeeld het lastig vinden om op iemand af te stappen) - Ik ervaar een gebrek aan middelen om sociale contacten te onderhouden (bijvoorbeeld een eigen telefoon, geld, zelfstandige vervoermiddelen, eigen woonruimte met eigen leefregels) - Anders, namelijk.....
Wat is nodig om ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking te stimuleren?	<ul style="list-style-type: none"> - Beroepskrachten - Beleid zorg- en welzijnsinstellingen - Gemeente

Demografische gegevens

Wat is uw geslacht?	<ul style="list-style-type: none"> - Man - Vrouw
Hoelang werkt u al in deze setting?	
Datum afname interview	

8.2 Bijlage 2 – Brief aan participanten

Dataverzameling Masterproef

Beste collega,

Momenteel zit ik in mijn laatste jaar pedagogische wetenschappen, afstudeerrichting Klinische Orthopedagogiek en Disability studies. Naast mijn stage moet ik dit jaar ook mijn masterproef indienen om te kunnen afstuderen. Mijn masterproef zou gaan over ontmoetingen tussen mensen met en zonder een verstandelijke beperking, of in het engels 'Convivial encounters'. In het onderzoek worden familieleden van personen met een verstandelijke beperking niet opgenomen. Het gaat vooral over personen uit de buurt of in de stad Beveren waartussen ontmoetingen ontstaan. Deze ontmoetingen zouden een nieuwe lens bieden voor het begrijpen van sociale inclusie van mensen met een verstandelijke beperking. In Vlaanderen is het concept nog onbekend vandaaruit leek het mij de ideale uitdaging om hierrond mijn onderzoek te doen.

Graag zou ik mijn onderzoek doen in de Bron, en hiervoor heb ik jullie hulp nodig. Om mijn onderzoek te realiseren, ben ik op zoek naar een aantal begeleiders van het dagcentrum, beschermd wonen en het home. Deze begeleiders zullen komende maanden een wegwerpcamera krijgen waarmee jullie momenten van ontmoeting fotograferen tussen personen met en zonder een verstandelijke beperking. Het kan gaan om hechte langdurige relaties maar ook om oppervlakkige of vluchtige interacties op openbare plaatsen zoals straten, markten of winkels. Vervolgens zou ik graag met elke begeleider een interview afnemen in februari zodat de foto's besproken kunnen worden, alsook wat extra vragen gesteld kunnen worden omtrent het onderwerp. Het interview zou hoogstens twee uur tijd in beslag nemen.

Alvast bedankt!

Warme groet,
Elke

8.3 Bijlage 3 – Geïnformeerde toestemming

INFORMED CONSENT

Ik, ondergetekende, verklaar hierbij dat ik, als participant aan een onderzoek aan de Vakgroep Orthopedagogiek onder leiding van Prof. dr. Claudia Claes van de Universiteit Gent,

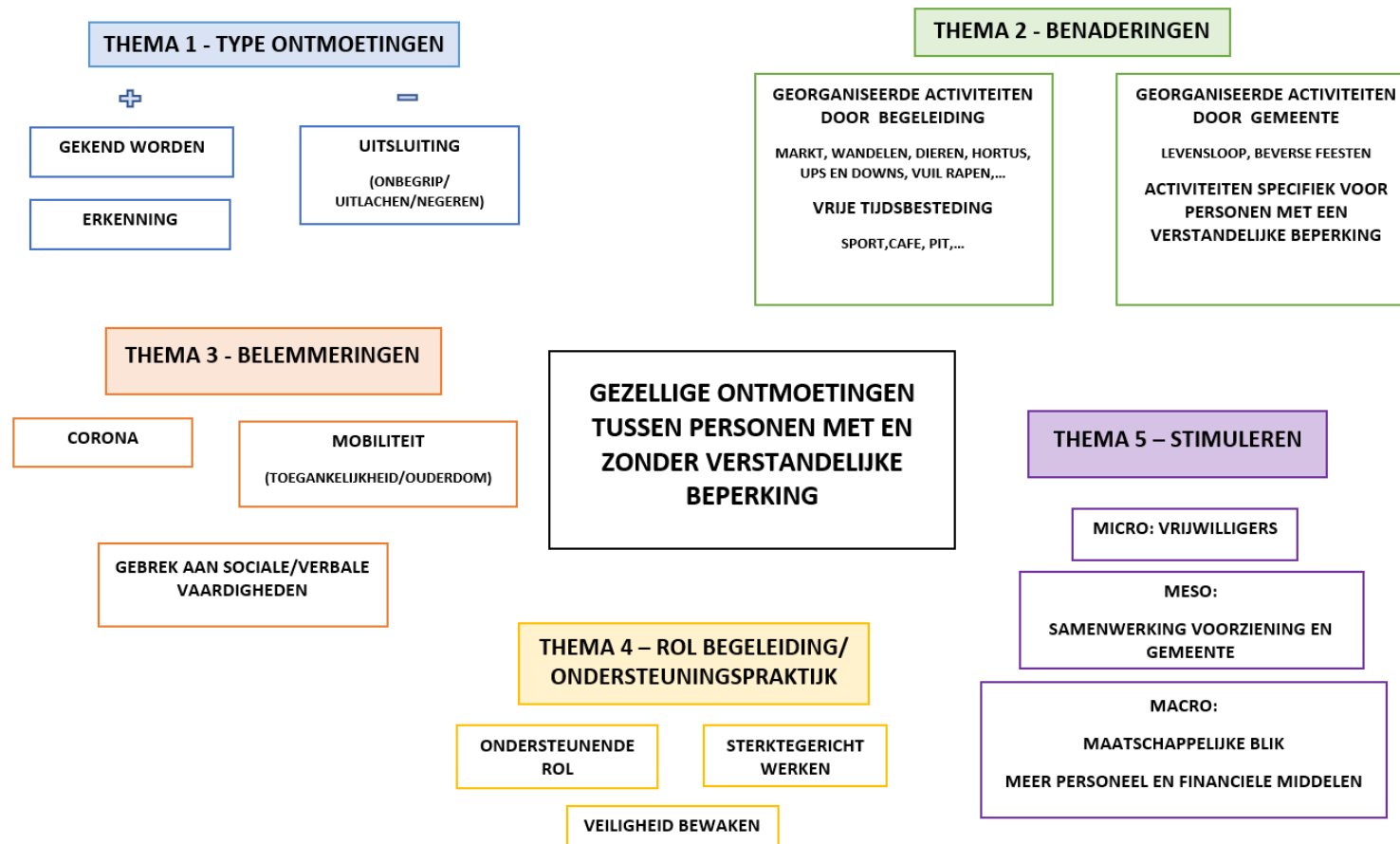
- (1) de uitleg over de aard van de vragen en de taken die tijdens dit onderzoek zullen worden aangeboden, heb gekregen en dat mij de mogelijkheid werd geboden om bijkomende informatie te verkrijgen;
- (2) totaal uit vrije wil deelneem aan het wetenschappelijk onderzoek;
- (3) de toestemming geef aan de onderzoekers om mijn resultaten op anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren;
- (4) op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten en dit zonder opgave van reden;
- (5) weet dat niet deelnemen of mijn deelname aan het onderzoek stopzetten op geen enkele manier negatieve gevolgen heeft voor mij;
- (6) weet dat ik op aanvraag een samenvatting van de onderzoeksbevindingen kan krijgen nadat de studie is afgerond en de resultaten bekend zijn;
- (7) geef toestemming dat mijn data gebruikt worden voor verder analyse door andere onderzoekers na volledige anonimisering;
- (8) weet dat UGent de verantwoordelijke eenheid is m.b.t. persoonsgegevens verzameld tijdens het onderzoek. Ik weet dat de data protection officer me meer informatie kan verschaffen over de bescherming van mijn persoonlijke informatie. Contact: Hanne Elsen (privacy@ugent.be).

Gelezen en goedgekeurd op (datum),

Handtekening van de participant

Naam van de verantwoordelijke onderzoeker: Hermans Elke

8.4 Bijlage 4 – Schematische voorstelling thema's

8.5 Bijlage 5 - Definiëring en labeling thema's

THEMA 1: TYPE ONTMOETINGEN	
Deze ontmoetingen tussen personen met en zonder een verstandelijke beperking bevorderen inclusie.	
Gekend worden	<i>Door herhaalde ontmoetingen worden mensen met een verstandelijke beperking gekend bij anderen. Deze herhaalde ontmoetingen vinden plaats tijdens verschillende gelegenheden en plaatsen. Vb. Het wekelijks markt bezoek</i>
Erkenning	<i>Dit type ontmoetingen omvat de vluchtige, oppervlakkige en vriendschappelijke interacties waarbij mensen met een verstandelijke beperking worden erkend door bewoners van Beveren of omstreken. Dergelijke ontmoetingen erkennen niet alleen de aanwezigheid van mensen met een verstandelijke beperking, maar ook hun recht om een openbare ruimte te gebruiken op een manier die anders kan zijn dan van anderen. Vb. Begroeten van mensen met een verstandelijke beperking in openbare gelegenheden.</i>
Deze ontmoetingen tussen personen met en zonder een verstandelijke beperking brengen minder inclusieve ontmoetingen tot stand.	
Uitsluiting	<i>Bij deze ontmoetingen ervaren mensen met een verstandelijke beperking gevoelens van ongeduld, angst, neerbuigende opmerkingen of niet welkom zijn in de gemeenschap.</i>
THEMA 2: BENADERINGEN	
Georganiseerde activiteiten door begeleiding	<i>De begeleiding zet tal van activiteiten op om de ontmoetingen tussen mensen met en zonder een beperking te faciliteren, namelijk: markt, wandelen, dieren, hortus, ups en downs, vuil rapen, ... Ook vult de begeleiding de vrijetijdsbesteding van personen met een verstandelijke beperking in door middel van:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Het opzetten van een Persoonlijk Individueel Traject (PIT)</i> - <i>Organiseren van een café bezoek</i> - <i>Sportactiviteiten</i>
Georganiseerde activiteiten door gemeente	<i>Deze activiteiten worden opgezet door de gemeente. Vb. Beverse feesten Hieronder vallen ook de activiteiten specifiek voor personen met een verstandelijke beperking. Vb. Fuif voor personen met een verstandelijke beperking op Beverse Feesten</i>

THEMA 3: BELEMMERINGEN	
Corona	<i>De huidige Covid-19-pandemie heeft de mogelijkheden en activiteiten om in ontmoeting te treden met anderen beperkt.</i>
Mobiliteit	<i>De verplaatsingen om naar buiten te treden met personen met een verstandelijke beperking worden als een drempel ervaren. Vb. Rolstoelgebruikers en ouderdom Hieronder valt ook de toegankelijkheid van evenementen voor personen met een verstandelijke beperking.</i>
Gebrek aan verbale/sociale vaardigheden	<i>Een belemmering voor personen met een verstandelijke beperking om in ontmoeting te treden, is de beperkte verbale mogelijkheden. Ook vallen hieronder de sociaal wenselijke vaardigheden om in ontmoeting te treden met anderen. Dit is afhankelijk van het niveau van verstandelijk functioneren.</i>
THEMA 4: ROL VAN DE BEGELEIDING OF ONDERSTEUNINGSPRAKTIJK	
Ondersteunende rol	<i>De begeleiding neemt een ondersteunende rol op in het ontstaan en voortbestaan van de ontmoetingen.</i>
Sterktegericht werken	<i>De begeleiding legt de nadruk op de mogelijkheden van personen met een verstandelijke beperking.</i>
Veiligheid bewaken	<i>De begeleiding zal de veiligheid van de personen met een verstandelijke beperking bewaken in deze ontmoetingen.</i>
THEMA 5: STIMULEREN	
Micro: vrijwilligers	<i>De begeleiding zet in op vrijwilligers om de ontmoetingen tussen personen met en zonder een verstandelijke beperking mogelijk te maken.</i>
Meso: samenwerking voorziening en gemeente	<i>De samenwerking tussen voorzieningen en de gemeente is nodig om deze ontmoetingen te realiseren.</i>
Macro: - Maatschappelijke blik - Meer personeel - Meer financiële middelen	<i>Er is nood aan verandering van de maatschappelijke blik van mensen over personen met een verstandelijke beperking. Ook zou meer personeel en financiële middelen wenselijk zijn om deze ontmoetingen te verwezenlijken.</i>